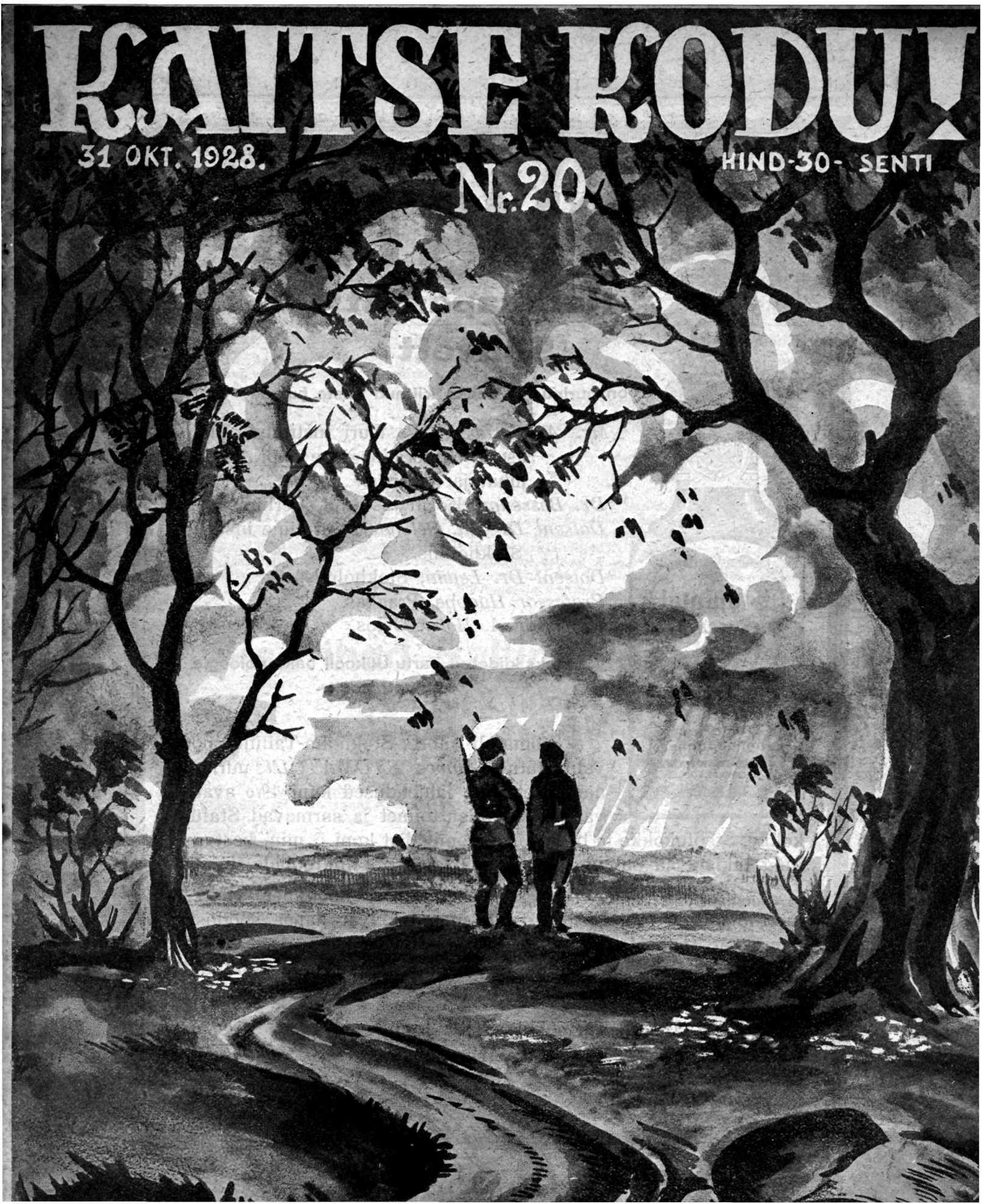

KAITSE KODU!

31 OKT. 1928.

Nr. 20

HIND-30- SENTI

STOMATOL

Hambapastat Suuvett

on uurinud ja heaks kiitnud teiste hulgas:

Mr. A. Fernbach, Pasteuri instituudi juures
asuva bakterioloogilise laboratooriumi
juhataja, Pariisis.

Dr. Bassenge, Kochi instituut, Berliinis.

Dotsent Dr. Ed. Selander, Karoliine instituut,
Stokholmis.

Dotsent Dr. Lewin, Stokholmis.

Professor Hueppe, Praagas.

Professor A. Holst, Oslos.

Heaks kiidetud Tartu Ülikooli bakterioloogia
kabineti poolt:

Ärakiri.

Stomatoli vabrik Stokholm-Tallinna poolt valmistatud *suuvee STOMATOL'i* uurimine näitas, et selle lahjendused kuni 10% avaldavad antiseptilist toimet ja surmavad Stafülokokke, Steptokokke ja b. typhi abdominalist kuni 5 min. kestvusel ning takistavad paljude teiste suus leiduvate mikroobide sigimist.

Stomatoli nõrgalt leheline reaktsioon neutraliseerib mikrobiaalsete protsesside toimel suus tekkivat hapet, soodustab hammaste puhastamist rasva ning valkusid sisaldavast kattest ning takistab seega suus toimuvaid hammastele kahjulikke protsesse.

Tartu, 11./VI. 1928.

Tempel:
Bakterioloogia kabinet
Tartu ülikool

Tartu ülikooli bakterioloogia

kabineti juhataja: *Prof. Schlossmann*
(allkiri)

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKAINIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

IV AASTAKÄIK

Nr. 20

31. OKTOOBRI 1928

Väljaandja: Kaitseliidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: E. Jalak

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Üksiknumber 30 senti.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 40 krooni, 1/2 lehek. 20 krooni, 3/4 lehek. 10 krooni ja 1/8 lehek. 5 krooni. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/2 9—10 h.

Tänases numbris: Saksa ihad Baltimaade järele. J. Maide. — Mõtteõlgutusi kaitseliidu sügisest ja talisest kehalisest kasvatusesi. E. L. — Kaitseliidu laskurite suurpäev. R. L. — Kangelaste mälestuseks. — Rännakvõistlused Viru malevas. — Naise suhtumine seltskondlikku ellu. Dr. E. Lasberg. — Ungari „rajaleidjad“. V. Neggo. — Tall. maleva ja all. ohv. kooli laskevõistlus. H. J. — Üks kaunim taktikaline õppus. R. L. — Laskuri tegevus piltides. — Mõnd laskekunsti saladustest (järg). A. Parts. — Ametlik osa. — Pärnu maleva meistrivõistlused. — Male. — Küsimusi ja kostmisi.

Saksa ihad Baltimaade järele. Bresti rahu.

Balti sakslus ja okupatsiooni võimud Eestist Balti hertsogriiki loomas.

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud kaitseliidu peastaabi ülem kol.-ltm. J. Maide.

„Otsas on nüüd Eesti iseseisvus. Nüüd maksab ainult võitja õigus ja võitja võim. Häda võidetule!..“

Dorpater Zeitung.

Balti saksluse ajalooline püüe Eestimaad Saksa riigi külge liita. Bresti rahuläbirääkimised ja Vene-Saksa rahu. Väikerahvaste saatatus.

Balti saksluse püüetel Baltimaid Saksa riigi külge liita on ajalooline minevik. Eriti teravalt kerkis see tendents üles XIX sajandi teisel poolel, kus Baltimaade marurahvuslik venestushoog tõi kohalikkudele parumitele mitmesuguseid kitsendusi. Juba tol ajal pöördi vürst Bismarcki poole Baltimaade Saksa riigi külge liitmise küsimusega, kuid vastus seekord oli eitav, — see polnud võimalik selleaegsete poliitiliste vahekordade juures.

Mis oli võimatu enne maailmasõda, see sai võimalikuks maailmasõja kestes. Juba esimeste Saksa võitude puhul nõuti avalikult Saksa ajakirjanduses ja Saksa anneksionistide poolt, et Baltimere rand Narvani või vähemalt Riiani Saksa-maale peab saama.

1915. a. alul anti baltlaste poolt Saksa poliitikategelastele märgukiri, milles toonitati, et Baltimaa on Saksa põline pärandus (!), sakslased on siia toonud oma kultuuri, Baltimaa pakub sakslastele häid koloniseerimisvõimalusi ja ainult Baltimaa vallutades võib Balti merd valitseda. Sakslaste võidud 1915. a. andsid hõiskamiseks uut hoogu ja Saksa ajakirjanduses sai avalikuks hüüdsõnaks: „Heitke baltlaste peale armu, sest nende maa saab nii kui nii meile“. Baltimere kahe suurriigi jaoks näis kitsas olevat, sakslased tahtsid mere ainuvalitsejaks saada. Narva jõe, Peipsi ja Pihkva järvede joon pidi kujundama selle loomuliku ja ajaloolise raja, mille taha venelasi veel kord, võib olla jäädavalt, katseti paisata.

Maailmasõja alul oli selge, et ainult mõõga ja tulega ning suurte ohvritega võib Balti maad vallutada ja Saksa riigi külge liita. 1917. a. pärast Vene veebruar- ja oktoobrikuu-revolutsiooni avanes võimalus Balti maid vallutada juba vähemate ohvritega. Kui Lenin sakslaste kaasabil plombeeritud vagunis sihilikult Venemaale toimetati „revolutsiooni tegema“ ja Vene sõdurid loosungi all — „rahu sõjakuludeta ja maadevõtmiseta“ oma maid rüüstasid, rõõmustasid Saksa

Eesti
- TA
Raamatukogu
Balt.

E2 3926

diplomaadid südamest, „et las see täikari õgib kõigepealt iseenda“, küll siis sakslased oma nõuetega välja astuvad.

Baltimaad kavatsesi osariigina Saksa riikide liitu võtta. Maikuu asutati Berliinis Balti-Saksa selts kui Baltimaade korraldamise vaimline keskkoh. Ka Balti sakslased ei tukkunud. Kui Riia linn langes, ärkas nagu järsku unest Eestimaa rüütelkond. Tal tuli äkki meele, et maksevad kord tema õigusi rikub. Leiti, et omavalitsuse seadus, mille väljatöötamisest Eestimaa rüütelkonna komitee oma esindajate kaudu ka osa võttis, suurpõllumeeste huviseid ei kindlusta ning see endiste Peeter I aegsete lepingutega kooskõlas pole.

1917. a. 2. (15.) nov. dekreediga kuulutasid enamlasted välja Vene riigi koosseisu kuuluvate rahvaste enesemääramise õiguse. 30. novembril astub kokku Eestimaa rüütelkonna komitee ja, lugedes end Peeter I aegsete lepingute põhjal Eestimaa täisõiguslikuks peremeheks, otsustas:

1. Eestimaa Vene riigist lahtilöönuks tunnustada ning

2. Paluda Saksa valitsust, et see Eestimaa ühes teiste endiste Balti kubermangudega (Liivi- ja Kuramaa) oma kaitse alla võtaks.

Rüütelkonna komitee otsus tehakse teatavaks Stokholmis enamlaste saadikule Vorovskile ja vastava palvega esinetakse Saksa valitsusele.

19. nov. (2. dets.) algasid Brestis Saksa ja venelaste vahelised rahuläbirääkimised. Vene revolutsiooni mõjul oli ka Saksamaal juba demokraatlik liikumine alanud, kuigi sellel veel suurt pinda polnud. Tegelik võim oli sõjaväe juhtide käes, eesotsas kindral Ludendorfiga, kellel isegi diktaatoriline mõju oli. Ka Baltimaade saksastamise ja anneksioonipoliitikat ajas kindral Ludendorf, kuna riigivalitsus rohkem kõhkleks ja sõjameeste poliitikale ainult järele tuli.

Bresti rahuläbirääkimised algasid rahvaste enesemääramise põhimõttel, mida tunnustasid mõlemad pooled. Läbirääkimistel kerkisid aga kohe üles ülepääsematud lahkhelid. Saksa delegatsiooni kava põhjal otsustati jätta Kura- ja Leedumaa personaaluniooni Preisiga, kuna aga eestlastele ja lätlastele taheti anda vabadus end ise määrata, nagu seda lubas enamlaste dekreet 2. novembrist. Vastavalt oma eeskavale seletasid ka sakslased, et Leedu, Valge-Vene ja Kuramaa Saksa riigi külge liitumine pole anneksioon, sest need rahvad on end ise Venemaast juba lahti löönud. Venelased, kuigi neil puudus alus, vaidlesid sellele vastu. Nii venisid sõnelustes rahuläbirääkimised. Enamlased kasutasid aga seda aega propagandaks, et ka Saksamaal revolutsiooni õhutada.

1918. a. alul nõudis Saksa valitsus ultimatiivselt rahuläbirääkimiste kiiret läbiviimist, sest oli kavatsus Saksa vägesid ümber paigutada. Ida rindelt Lääne rindele, kus pidi algama otsustav pealting. Pealegi ähvardas Austria Venega eraldi rahu teha, kui läbirääkimised veel venivad, sest Austria väed olid äärmiselt kurnatud ja majanduslik seisukord katastroofiline.

Jaanuari alul kerkis Bresti rahuläbirääkimistel üles Ukraina küsimus, mis tunduvalt kergendas Saksamaa seisukorda. Asi oli nimelt järgmine. Vaatamata sellele, et ukrainlased end 3. universaaliga enamlaste poolt väljakuulutatud rahvaste enesemääramise õiguse alusel olid iseseisvaks kuulutanud, alustasid enamlasted siiski sõjakäiku Ukraina vastu. Ukraina valitsus saa-

dab 10. jaan. (28. dets.) Bresti rahuläbirääkimistele oma delegatsiooni. Brestis tehti sakslaste ja ukrainlaste vahel eraldi leping, ning see andis oimakorda tugeva trumbi sakslaste kätte. Paras silmapilk oli kätte jõudnud. Vene rahudelegatsiooni juhilt, Trotskilt, nõutakse nüüd sakslaste poolt ette pandud tingimuste viibimata allakirjutamist. Trotski ei kirjuta aga rahulepingule alla, kuid kuulutab siiski sõja keskriikidega lõpetatuks. Vene sõjavägedele antakse demobilisatsioonikäsk. Enamlaste rahudelegatsioon sõitis Brestis ja lahkus sealt põhimõttel „rahu mitte alla kirjutada — sõda mitte jätkata!“ Nii siis olukord — ei sõda ega rahu! — Saksa riigimehed pidasid nõu, kuidas edasi tegutseda sarnases selgusetuses. Kindral Ludendorf nõudis vaherahu ülesütlemist venelastele ja edasitungi jätkamist. See sündiski, ja 18. veebruaril algas sõjategevus uuesti.

Põhjas langeb Dünaburg ja Pihkva, siin tungivad edasi Saksa väed, et vallutada Eestimaa. Lõunas liiguvad Saksa ja Austria väed, et okupeerida Ukrainat. 21. veebruaril saadetakse venelastele uus ultimaatum, kuid juba hoopis raskeimate tingimustega enamlastele. Sakslased nõudsid nüüd muu seas, et:

1. Eesti- ja Põhja Liivimaa puhastataks Vene punaväest, siia asuktsid okupatsiooni väed ja maa läheks Saksa politsei võimu alla seni kui kohalikud rahvad end ise korraldavad;

2. Venemaa viibimata teeks rahu Ukraina vabariigiga ning puhastaks punaväest Ukraina ja Soomemaa.

3. Venemaa demobiliseeriks täielikult oma sõjaväe;

4. 1904. a. Vene-Saksa kaubaleping astuks uuesti jõusse ja

5. Venelased 48 tunni jooksul kõik sakslaste poolt üles seatud tingimused vastu võtaksid.

See oli kriitilisem silmapilk Nõukogude Vene ajaloos. Parata polnud aga midagi. Nüüd olid venelased valmis igasuguste rahutingimustele alla kirjutama. Nõukogude rahudelegatsioon sõidab Bresti, kus tema juhiks, Trotski asemel, on Sokolnikov. Viimane rahukonverents kestis 1. kuni 3. märtsini ja enamlaste delegatsioon, protesteerides „kõigi maade tööliste nimel“ sakslaste poolt venelastele kaela surutud tingimuste vastu, kirjutab rahule alla ilma selle harutamiseta.

Nii oli otsustatud eestlaste ja teiste väikerahvaste saatus. Ukraina sattus Saksa võimu alla. Lõuna-Venemaal heitsid sakslased oma alla Krimmi poolsaare ja Musta- ning Asovimere kaldad kuni Doni jõesuuni. Lõuna-Venemaa viljaaitadest lootsid sakslased ja austerlased rikkalikku saaki oma nälginud rahvale. Et tollaegse Ukraina sotsialistliku valitsuse käest raske oli toiduaineid kätte saada, panid sakslased seal riigipöördetoime. Hetmaniks sai sakslaste abil Skoropadski, tegelik võim jäi aga Saksa väejuhatuse kätte.

Pärast enamlaste riigipööret Venemaal kuulutas ka Soome end iseseisvaks. Vene enamline valitsus tunnustas Soome iseseisvust, kuid aitas samal ajal ka Soome punakaarti end panna sõjariist.

15. jaan. 1918 oli Soomes riigipööre umbes samal kujul, nagu seda meil 1. dets. 1924. a. kavatseti toime panna. Helsingi linn sattus enamlaste võimu alla ja nii taheti toimida kogu Soo-

mes. Kuid punaste vastased olid suutnud end organiseerida Põhja-Soomes, kus moodustati enamlaste-vastane väerinne. Algas kodusõda. Venemaalt said Soome punased alaliselt abijõudusid juure. Valgete seisukord muutus kriitiliseks. Paluti abivägesid Rootsist, kuid sealt tuli ainult piiratud arvul vabatahtlikke. Paremaid tagajärgi andsid läbirääkimised sakslastega. Sakslased avaldasid venelaste peale mõju diplomaatilisel teel ja saatsid valgetele soomlastele abiks ka oma suuremaid väeosi. Otsustav lahing oli Lahiti juures, kus kümnend tuhanded Soome puna-

sed vangid langesid ja punaste väerind kokku varises. Soome kodusõjal oli sellega lõpp. Soomemaajäi Saksa kaitse alla. Siit võis Saksamaa:

1. Ähvardada kõige lähemalt revolutsiooni-hälli — Petrogradi — ja

2. Läbi Soome välja jõuda Põhja-Jäämerele, et seal asutada allveepaatide baasi. Sakslaste viimasest kavast tõmbasid aga liitlased kriipsu läbi, — nad tegid 1918. a. suvel Murmanis desandi ning võtsid enda alla Arhangelski.

Need on järeldused, mis revolutsioon ja Bresti rahu Vene lää-

Kangelased ei unune iialgi.

Helme kihelkond püstitas vabadussõja kangelastele tänuühiks mälestussamba Tõrvas gümnaasiumi platsile 14. okt. 1928. a.

Vabadussõjale tõi Helme kihelkond ja Tõrva linn ohvriks 65 paremat poega. Peale nende kangelaste puhkavad Helme surnuaial veel 11 tundmatut Eesti sõdurit, kes langesid ennastsalgavas võitluses Roobe väljadel.

Samba avamine kujunes Helme kihelkonnale ja Tõrva linnale suursündmuseks. Juba vara hommikul ruttasid malevlased ja teised kodanikud Tõrva poole. Õnneks oli ilm kuiv ning soe, mis soodustas kõigiti selle suurpäeva kordaminekut.

Mälestussamba avamisele oli ilmunud riigivanema asetäitjana minister Kerem, keda võttis tema Tõrva jõudmisel vastu Tõrva gümnaasiumi õpilaste aukompanii.

Kella 13 kogunesid Helme malevkonna kaitseliitlased, kohalikud koolid ja teised organisatsioonid Põllumeste Seltsi aeda, kust liiguti rongikäigus suure rahvahulga saatel samba asukohale.

Samba avamistseremoonia algas kell 14. Avamiskõne pidas Helme malevkonna pealik hr. K. Tuvike. Selle järele pidas kõne minister Kerem ja vabastas mälestussamba kattest, mille järele mängiti hünni, ning ühtlasi kõlasid aupaugud kaitseleidu õpilasrühmalt.

Vaimuliku talituse pidasid piiskopp Kukk ja mitropoliit Aleksander. Peale vaimuliku talitust pidasid südamlikke kõnesid seltside esindajad ja pandi pärgasid langenule kalmule ligi kolmkümmend.

Õhtul oli pidu Tõrva tuletõrje seltsi saalis, kus kanti ette Kitzbergi „Kosjasõit“.

Riigivanema asetäitja minister hr. Kerem avab Helme-Tõrva mälestussamba Tõrvas 14. okt. 1928. a.

Piiskop Kukk jutlust pidamas Helme-Tõrva mälestussamba avamisel 14. okt. 1928. a.

nerajal asuvatele väikerahvastele töid. Rahvad, kes enamlaste sellekohase dekreedid põhjal end vabalt määrata võisid, sattusid Põhja jäämerest kuni Mustamereni Saksa võimu alla.

Bresti rahulepingu alusel läksid Saksa alla ainult Eesti saared. Muu Eestimaa pind kuni Narva jõeni ja Peipsini tuli puhastada punakaardist ja jäi, nagu lepingus öeldud, „Saksa poliitiseivõimu alla, kuni seal kohalikkude maa-asutuste läbi julgeolek kindlustatud ja riiklik kord uuesti jalule seatud.“

Eestimaa okupeerimine.

Sakslased tungisid Eestisse lõunast ja läänest. Vahearu venelaste ja sakslaste vahel lõppes 18. veebruaril keskpäeval ja juba järgmisel päeval algas Saksa väeosade liikumine põhjapoole mitmes sihis. 22. veebruaril vallutasid sakslased Valga ja 24. veebruaril — Tartu. Tartu Raekoja-platsile kogunenud kohalikkudele sakslastele ja teistele uudishimulikkudele pidas kohalejõudnud Saksa väeosa ülem lühikese kõne, seletades, et Saksa väeosad Saksa Keiserliku Majesteedi nimel Baltimaa on vabastanud ja et Kõra-, Liivi- ja Eestimaa paremale tulevikule vastu minnes Saksa isamaaga ühinevad. Lasti elada Saksa keisrit ja kokkukogunenud Saksa seltskond laulis: „Heil dir im Siegerkranz“.

Linnavolikogu saalis tervitas Maapäeva liige K. Parts sõjaväe esindajat ja teatas, et Eesti rahval ei ole suurriikide heitluses huvi ühel ega teisel pool võidelda. Eestimaa on väike ja tema rahvas rahulik, kes palavalt armastab rahulikku tööd ning oma arenemises tahab sammuda erapooletult rajal. K. Parts avaldab lootust, et Saksa-
maa Eesti rahvast tema rahulikus arenemises igati saab aitama. 25. veebruaril jõudsid sakslased Viljandi ja Paide.

Põhja-Eesti okupeerimise viis läbi Põhja-korpus, mis 1917. a. sügisest saadik asus Eesti saarestikul, s. o. Saaremaal, Muhus ja Hiius. 20. veebruaril marssis v. Seckendorfi juhatusel Põhja-korpus Lihula juures Eestimaale. 21. veebruaril jõudis Hiiumaalt liikunud sakslaste kolonn Haapsalusse. Siin anti eelmisel päeval Eesti väeülemuse ja omavalitsuse tegelaste vahelisel nõupidamisel vastuvõetud otsus sakslastele teada, et Eesti riik ei seisa Saksa riigiga sõjajalal, on erapooletu, ei sõdi, kuid nõuab Saksa sõjaväe ülemuselt, et Eesti sõjaväeosadele üldse ja I polgule eraldi sõjariistad kätte jäetaks. Selle järele saavutati järgmine kokkulepe Saksa väesalga juhataja major Steffensi ja I Eesti polgu ülema vahel:

„1. Eesti polgu ülem ja ohvitserid kohustavad endid, et 1. polk mingit sõjalist tegevust Saksa vägede vastu ette ei võta. Eesti 1. polgu ülesandeks jääb korra alalhoidmine maal, kusjuures temale sõjariistad kuni edaspidiseni kätte jäetakse“.

Tallinna sihis edasi liikudes olid sakslastel vähemad kokkupõrked madruste ja punakaartlastega Risti ja Riisipere jaamade juures, mis punaste kaotusega lõppesid. 23. veebruari õhtupoolikul oli sakslastel suurem kokkupõrge Keilas. Eesti töörahva nõukogu poolt väljasaadetud töö-

listest ja madrustest koosneva väesalgaga, mis samuti sakslaste võiduga lõppes.

Sissetungivate Saksa vägede eel taganes Vene punavägi kiirelt Narva sihis. Koos punakaardiga liikusid ka idapoole enamlaste ja Nõukogude võimu esindajad, kes kukutati enne sakslaste siiatulekut. Nõukogude võimu lõpetamisega käisid käsikäes ka Eesti iseseisvuse väljakuulutamise katsed.

Maapäeva vanemate nõukogu oma koosolekul 18. veebruaril kiitis heaks Eesti iseseisvuse manifesti projekti põhijooned ja võttis 19. nov. projekti lõplikul kujul vastu. Kuna enamlastel Tallinnas pea viimse silmapilguni võimul püüsid, siis ei läinud korda manifesti kohe ära trükkida ja seda siin välja kuulutada. Kavatseti iseseisvuse väljakuulutamist täide viia mõnes väiksemas linnas ja valiti selleks Haapsalu, kus asus 1. Eesti polk. Kuid ka seal ei läinud see korda, sest sakslased olid linna juba enda alla suutnud võtta. Kõige esmalt õnnestus Eesti iseseisvus välja kuulutada Pärnus ja just nimelt 23. veebruari õhtul. Tallinnas sündis iseseisvuse väljakuulutamine 24. veebruaril.

Maapäeva vanemate nõukogu manifestiga kuulutati Eestimaa iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks, mille valitsemiskorra Asutav Kogu kindlaks määrab.

Eesti iseseisvuse manifestiga andis Maapäeva vanemate nõukogu kõrgema ja korraldava võimu Eestimaa Päästekomitee kätte, kelle liikmeteks olid K. Päts, J. Vilms ja K. Konik, kes ka kohe — 24. veebr. — avaldas kolm päevakäsku.

Esimene — Eestimaa rahvale ja sõjaväele. Sellega keelati sõjaväel manifestis väljakuulutatud Eesti erapooletuse pidamiseks osa võtta Vene-Saksa sõjast Vene rahvakomissaride mobilisatsiooni käsk kuulutati tühjaks. Üldise valimisõiguse alusel valitud omavalitsuse asutustel kästi kokku tulla. Kõigil kodanikel ja ametnikel kästi viibimata abinõusid tarvitusele võtta, et Eestist mittemingisugust riigivarandust välja ei veetaks ega hävitataks.

Teises päevakäsus kästi kõigis Tallinna kirikutes esmaspäeval, 25. veebruaril, kl. 9 hommikul Eesti iseseisvuse manifest rahvale ette lugeda ja rahva kokkukogumiseks kellased helistada. Koolides kästi manifest õpilastele ette lugeda ja 25. veebruar pühaks kuulutada.

Kolmanda käskkirjaga kuulutati tühjaks kõik enamlaste poolt eraisikute varanduse konfiskeerimiseks väljaantud määrused ja käsud ning kästi kõik äravõetud varandus nende endistele omanikele tagasi anda.

Järgmisel päeval ilmus Päästekomitee poolt päevakäsk, millega kõik sõjaväe-teenijad eestlased, kes 1913. a. ja hiljem liisku võtnud, 1. märtsiks endistesse Eesti väeosadesse või 1. Eesti diviisi staapi kästi ilmuda.

Enamluse võimu langemisega asusid igal pool kohtadel jälle eelmisel suvel valitud demokraatlikud omavalitsuse asutused tegevusse. Võim linnades läks linnavalitsuste ja kohalikkude Eesti väeosade kätte. Jälle hakkasid ilmuma enamlaste poolt kinni pandud lehed.

25. veebruaril keskpäeva paiku jõudsid sakslased Tallinna ja peagi ujutati kogu Eesti pind kuni Narva jõeni ja Peipsini Saksa okupatsioonivägedega üle. 4. märtsil langes Narva linn sakslaste kätte ja seega oli Eestimaa okupeerimine kahe nädala jooksul lõpule viidud.

Okupatsiooniaegne surve.

Oma esimese käsuga keelas kindral Seckendorf ära ajalehtede ilmumise, koosolekute pidamised ja igasugused avaliku elu avaldused. Bresti rahulepingu alusel oli Saksamaal õigus Eesti ja Liivimaal ainult ajutiselt maksma panna oma politseivõimu, kuid sellega ei arvestatud. Võitjal on võim, — see oli Saksa imperialismi põhimõte kogu ilmasõjas. Nii ei hoolinud sakslased ilmasõja kestes rahvusvahelistest õigustest üldse ja samuti ei peetud ka Eesti okupeerimisel kinni Haagi konventsioonidest, mille põhjal okupeerijal ei ole õigust oma alla võetud maakoha poliitilises elus ja seltskondlikus korras põhjalikke muudatusi ette võtta.

Eesti omavalitsusasutiste elupäevad olid üürikesed.

Hävitati nii linnas kui maal demokraatlikud omavalitsuse asutused. Kõige kauem püsis Järva maavalitsus, kes oma viimase maakonna nõukogu koosoleku 17. aprillil ära pidas, kus ta maaomavalitsuse seadusevastase hävitamise kohta protesti avaldas. Maakondade üle seati ametisse Saksa ohvitserid, kellel abilisteks-nõuandjateks olid kohaliku aadli võsud. Vallavalitsused seati ametisse 1866. a. seaduse põhjal. Samuti sai ka eluõiguse juba Aleksander III ja Nikolai II ajal ära kaotatud mõisapolitseid.

Okupatsioonivõimude poolt maksma pandud maavalitsemise kord hävitas ära igasuguse omavalitsuse ja kohaliku rahva isetegevuse võimaluse. Isegi tsaarigaegsete seaduste piirides ei annud sakslased omavalitsusasutistele eluvõimalust.

Avalikus elus maksis kord, mida vanad hallpeadki enam ei mäletanud. „Mina kohustan iga elaniku mind kui ringkon-

na komandanti terretada ja austada. Selle käsu mittetäitmise juhtumisel mina olen sunnitud teised abinõud tarvitada. Sammuti mina käsen, et iga koolilaps peab iga ohvitseri terretada“ — nii kõlab Väike-Maarja ringkonna komandandi major Hartrott'i käsu 1. punkt 29. aprillist! Pole enam tarvis sõnu, — toodud read räägivad selget keelt avalikus elus maksvast orjalikust survest!

Tükk aega oli Eesti ajalehtede ilmumine hoopis seisma pandud, hiljem aga anti ilmumise luba üksikutele lehtedele. TSENSUR AJAKIRJANDUSE JA KÕIGI TEISTE TRÜKITÖÖDE ÜLE OLII ÄÄRMISELT VALI NING ULATUS ISEGI NAERUVÄARSUSTENI. Näiteks, kord ei lubatud „Postimehes“ luuletust, milles jutt kevadest oli, ära trükkida, sest nähtavasti kardeti, et ridade vahelt võib välja lugeda kauaigatsetud vabade rahvaste kevadet. „Eesti Kirjandusele“ saadeti märkus, milles ära keelati J. Tõnissoni nime tarvitamine. Ei tahetud isegi lubada kalender „Sirvilaudades“ nimetada endiste Eesti avalikkude tegelaste V. Reiman'i, A. Grenzsteini ja C. R. Jakobsoni sünni- ja surmapäevi. Igasugune poliitiline enesevaldus ajalehtedes valju tsensuuri tõttu oli absoluutselt võimatu.

Põhjalikud kitsendused olid läbi viidud ka liikumises raudteel ning posti, telefoni ja telegraafi kasutamises. Raudtee sõidulubasid tuli oodata nädalate kaupa. Kergemini said sõidulubasid ainult handeldajad, kellest rongid aina kubisesid. Postiolud, välja arvatud ainult vali tsensuur, olid äärmiselt viletsad. Telefoni tarvitamine eraisikutele okupatsiooni ajal oli täiesti võimatu. Telegraafi lubati tarvitada ainult hädalisemal juhtumistel ja sedagi linnapealiku igakordse loa põhjal.

Kirjanik-koolimees Jaan Lattik, kes 23. oktoobril sai 50-aastaseks, oma perekonna keskel.

Koosolekud olid keelatud ja selle vastu eksi- jaid ähvardas karistus kuni 15-aastase sunnitööni. Poliitiline nuuskimine oli korraldatud eeskujulikult, Poliitilistel põhjustel vangistatute arv nii töölisklassis kui ka kodanluse kihis oli suur. Aluseta ja põhjendamata kahtlustustest oli küllalt, et süütuud inimesi hulkadena kontsentratsioonilaagritesse saata.

Koolipoliitika algas ka kohe põhjalik saksastamise töö. Tartu ülikool, kus Saksa üliõpilased eestlaste kõrval suures vähemuses, nimetati Saksa ülikooliks.

Kõrgemais ja keskkooles ei olnud Eesti keele enam eluõigust. Õpetus sündis seal algusest lõpuni Saksa keeles. Eesti õppekeelt salliti veel ainult alamas rahvakoolis ning kõrgemates ja erakeskkoolides. Kogu koolipoliitika oli äärmiselt tagurline ja koolikorralduses terava joonena läks läbi saksastamistendents.

Kõige suurem kannataja okupatsiooni ajal oli töörahvas, kelle vastu kõige teravamal kujul oli sihitud okupatsiooni surve. Esimesed armuta mahalastud ja ülespoodud olid peamiselt töölisklassi huvide ja ideaalide eest võitlejad. Raske on ülespoodute ja mahalastute arvu kindlaks teha, kuid langenute kohutavast arvust saame selge pildi, kui tuletame meele, et ainult Tartus ajajärgul 24.—28. veebruarini sakslaste poolt umbes 140 inimest hukati...! Saksa okupatsioon kuni juurteni purustas töölisklassi organiseeritud jõu.

Lühidalt kokku võttes näeme, et ei olnud ühtki ala, mida okupatsiooni võimud oma valve ja surve alla poleks võtnud. Okupatsiooniaeg on raske ja õudsem järk meie kodumaa ajaloo, kus võitjat juhtis ainult põhimõte: „Häda võidetule!“

Sakslased Balti hertsogriiki loomas.

Kui Saksa väed 1918. a. tungisid Eestisse, andis Saksa telegraafiagentuur teada, et sissetungimine sünnib nende maade lõplikuks liitmiseks Saksa riigi külge. See oli tähtis sakslastele nii strateegiliselt kui ka rahvuspoliitiliselt. Löödud Venemaa paisati Narva jõe ja Peipsi järve taha, mis moodustas strateegiliselt hea kaitsejoone. Rahvuspoliitiliselt pidi aga Eestimaa kujundama soodsa pinna sakslaste koloniseerimiseks.

Okupatsiooni ja sellele järgneval ülemineku ajajärgul pidi meie kodumaa kõvast puhastustest läbi käima. Pearõhku taheti panna just koolipoliitikale ja kolonisatsioonile, mis siia juure pidi tooma Saksa elementi. Pärast Bresti rahulepingut kavatseti eestkätt just Venest koloniste Baltimaale tuua, sest Vene enamlased vaatasid Saksa kolonistide kui burshuude peale ja katsusid nende elu võimalikult hapuks teha. Kui olid käimas läbirääkimised baltlaste ja Saksa väejuhtide vahel Saksa sõjaväe sissetoomise üle, siis oli rüütelkond lubanud $\frac{1}{2}$ oma maast tasuta anda koloniseerimiseks sakslastele.

Hiljem, kui Saksa väed siia jõudsid, hakkas mõisnikel kahju lubatud suurest kingist ning nüüd, kus „jalad põhjas“, taheti maa eest juba ennesõjaegset hinda. Kuramaal oli koloniseerimisaparaat juba loodud. Selle eesotsas seisis poolametlikult „Landesgesellschaft Kurland“. Tema kätte pidi minema $\frac{1}{3}$ mõisamaadest ja samuti sai ta ka õiguse vahele segada talumaade ostumüügi lepingutesse 30 aasta jooksul. Saksa riigipäeval leidis see kava heakskiitmist mitte ai-

nult parempoolsete poolt, vaid liberaalid tegid isegi veel ettepaneku talurahva maade võõrandamiseks, kuhu võiks Venemaalt tulnud koloniste paigutada ja kust võiks maad anda Saksa demobiliseeritud sõduritele. Et sakslastel koloniseerimises olid suured kogemused Poolas ja Lõuna-Venemaal, siis võis loota, et see töö ka siin suuri tagajärgi annab. Need plaanid moodustasid suurima hädaohu, mis Eestist 700 aasta jooksul üle käinud.

Sarnased olid sakslaste kavad, kui nad siia tulid. Oli tarvis veel enne vormiliselt Eesti Saksamaa külge liita, et siis neid kavasid hakata teostama. Kogu aeg 1918. a. näeme meie töötamist selles sihis, et Saksa võimudele siin juriidilist alust muretseda. Saksa väejuhatusel oli sellest küllalt, kui Eesti rüütelkond, toetades Peeter I aegsetele seadustele, end tunnistas maa ainuõiguslikuks ja seaduslikuks esinduseks, sidemed Vene riigiga kuulutas lõpetatuks ja Saksa keisrilt abi palus. Saksa riigipäevale oli aga sellest vähe, oli veel vaja üldrahvusliku esinduse seisukohta, mis rüütelkonna palve ja otsuse, Eestimaa Saksamaa külge liita kinnitas.

Varsi, kui sakslased sisse tulid, pandi toime suur kihutustöö ja allkirjade korjamine, et Saksamaalt abi paluda. Allkirjade korjamine ei edenenu aga soovitalval määral. 9. aprillil tuli kokku Tallinnas Eestimaa „Landesversammlung“, kus olid 16 suurmaapidajate, 16 vallavanemate, 5 lut.-usu vaimulikkude ja 10 linnade esindajat. Põnevamaks päevakorra punktiks oli Eesti- ja Liivimaa lahkulöömise küsimuse harutamine Venemaast. Kogu läbirääkimised keerlesid selle ümber, et vallavanemad oma pitseri Venemaast lahti ütlemise otsusele annaksid. Hääletamisel võetigi vastu Venemaast lahkulöömise otsus ja redigeeriti seda järgmiselt:

„Seega avaldatakse täielik riigiõigusline Eestimaa lahtiütlemine Venemaast, Vene valitsuse poolt väljakuulutatud rahvaste enesemääramise dekreedil põhjal 3. nov. 1917. a. ja vastavalt 28. jaan. 1918. a. Vene saadikule Stokholmis Liivi- ja Eestimaa rüütelkonna esindajate poolt äraantud ärarippumatuse seletusele.“

Sellega kinnitas „Landesversammlung“ siin rüütlite maapäeva otsuse. Järgmisel päeval oli Riias samasugune koosolek Liivimaa vallavanematel, kus Eestimaa vallavanemad aga hääletamisest ära ütlesid.

12. aprillil astusid Riias selleks eriliselt välja valitud Liivi-, Eesti-, Saaremaa ja Riia saadikud ühiseks maanõukoguks — Landesrat — kokku. Maanõukogu või „Landesrat“, kus sakslased enamus olid, otsustas:

1. Saksa keisrit paluda Liivi- ja Eestimaad kestvalt sõjalise kaitse all pidada ja Venemaast lahtiütlemise läbiviimisel mõjuvalt toetada;

2. Soovi avaldada, et Liivi-, Eesti- ja Kuramaast, lähedal olevatest saartest ja Riia linnast konstitutsioon-monarhiline riik ühise riigikorra ja valitsusega asutataks ja isikliku ühenduse (personaalunioni) läbi Preisi kuningaga Saksa riigi külge liidetaks; Saksa keisrit paluda seda soovi Balti elanikkude poolt lahkelt vastu võtta ja teostamist toetada.

3. Saksa keisrit paluda:

a) et ta võimaldaks Liivi- ja Eestimaal oma maavalitsust luua, mis kuni Baltimaade riikliku ühendamiseni Liivi- ja Eestimaa valitsemist juhataks;

b) et Saksa riigi resp. Preisi kuningriigi ja Baltimaadest asutatud riigi vahel tarvilised sõ-

javäe-, raha-, läbikäimise-, tolli-, mõõdu-, kaalu- ja muud lepingud kinnitatakse.

Peagi oli Landesrat'i saatkond Dellingshauseniga eesotsas Saksamaal ja 21. apr. andis riigikantsler temale suures peakorteris keisri nõusoleva vastuse, tänu ja lubaduse, et Preisi-Balti personaalunioni küsimus heatahtlikult läbi kaalutakse.

Nii saadi vormiline alus Eesti liitmiseks Saksa riigi külge.

1918. a. suvel peetakse sakslaste ja venelaste vahel läbirääkimisi Bresti täienduslepingute kohta. Läbirääkimised andsid sakslastele soovitavaid tagajärgi ja 27. aug. 1918 kirjutatakse Berliinis uutele täienduslepingutele alla, mille põhjal Venemaa ära ütles kõigist õigustest Baltimaade peale ja nende saatuse jättis Saksamaa otsustada.

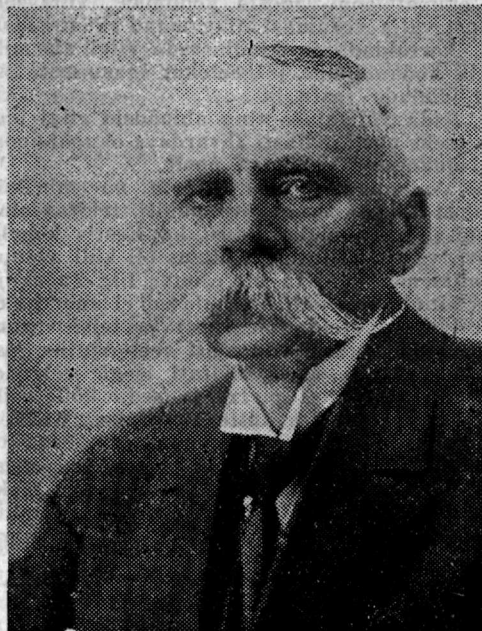
Sakslaste sõjaline seisukord 1918. a. Vaheerahu liitlastega.

Vene revolutsiooni tagajärjel vabanesid Saksa väed Ida rindel. See oli soodsam moment kogu Maailmasõja kestes Saksa väejuhatusele oma vägede ümbergrupeerimiseks Lääne rindele, et seal otsustavale pealetungile asuda. Seda olukorda tahiski Saksa väejuhatust ära kasutada. Lääne rindel võeti ette otsustav pealetung, see arenes sakslastele esialgu edukalt, kuid mida pikemale ta venis, seda nõrgemaks ta ka jäi. Saksa vägede ületungimine Marne jõest juulikuul äpardus, ja see kujuneski pöördepunktiks sõjalises tegevuses. Algas liitlaste hoogus vastupealetung, kus inglased suuremal arvul uut võitlusvahendit — tanke — kasutasid. Siit peale algab ka sakslaste kaotuste ajajärk maailmasõjas.

3. septembril teatab Ludendorf valitsusele, et võidu peale enam lootust pole, ja paneb ette — otsida rahuläbirääkimiste võimalusi. Äärmiselt raske oli Austria seisukord, kes ise tahab rahuläbirääkimisi eraldi alustada. Bulgaaria vägi demoraliseerus ja selle tagajärjel varises Bulgaaria väerind kokku. Siit peale algab keskriikide katastroof. Tehakse viimaseid pingutusi, et lõplikku kokkuvarisemist ära hoida ja Bulgaaria rind uuesti üles ehitada, — kuid see ei anna tagajärgi. Septembri lõpul on Ludendorf kantsleriga juba nõus, et tuleb hakata energiliselt rahu paluma ja rahu aluseks tuleks võtta Ameerika president Wilson 14 punkti, mis üles seati 1917. a. kevadel, kui Ameerika sõtta astus. Üldiselt seisavad need nõudmised ühenduses rahvaste enesemääramise õigusega, merede ja kaubanduse vabadusega, relvastatud jõudude piiramisega ja Rahvasteliidu asutamisega. Eriliselt oli aga nimetatud, et Poola riik peab jalule seatama rahvuslikul alusel ja temale võimaldatama väljapääsmerele. Nüüd, kus Saksamaa seisib katastroofi lävel, pandi temale järkjärgult rängemaid rahutingimusi ette. Nii pidi ta loobuma veetalusest sõjast, evakueerima Prantsusmaad ja lõppude lõpuks — maha panema kõik sõjariistad.

Oktoobri keskel olid Austria ja Bulgaaria juba kokku varisenud. Austrias oli revolutsioon lahti puhkenud. Tšehhoslovakkia oli end iseseisvaks kuulutanud. Saksamaa jäi veel ainuüksi liitlaste vastu, kes teda igalt poolt piirasid.

Liikusid visad jutud, et Saksa sõjaväe juhatust veel viimast vastupanekut tahab korraldada, — see tekitas ärevust ja rahulolematust Saksa sõjaväe ridades. Tekkisid käärimised madruste seas, puhkes mäss Baieris ja mõne päevaga oli see liikumine kantud üle terve Saksamaa.

25. oktoobril sai 60-aastaseks tuntud teadusemees, esimene eestluse eestõitleja, praegune saadik Londonis dr. Oskar Kallas.

9. novembril kuulutas Saksa valitsus Wilhelm II troonilt äraastunuks ja 11. novembril 1918. a. kirjutati Compiègne metsas vaheerahu lepingule alla.

Vaheerahu lepingu 12. punkt nägi ette, et Saksamaa peab evakueerima oma väed endise Vene riigi piiridesse kuuluvalt territooriumilt, kusjuures evakueerimine pidi sündima siis, kui liitlased seda tarvilikuks peavad ja need maad ning rahvad endid ise korraldada suudavad.

Okupatsiooni lõpp.

Tegelikult sündis Saksa vägede lahkumine endise Vene riigi territooriumi osadelt aga väga mitmet moodi. Äärmiselt katastroofiliseks kujunes sakslaste lahkumine Poolamaalt. Pärast Saksamaa kokkuvarisemist puhkes Poolamaal rahvuslik revolutsioon. Kuulutati välja Poola vabariik ja Saksa okupatsiooni-vägedel võeti relvad käest ära.

Ka Eestis oli sakslaste rөөm üürrike. Saksamaal lahtipuhkenud revolutsiooni-lained jõudsid 9. nov. Tallinnasse. Madruste tõmbasid sadamas punase lipu üles. Kohe loodi madruste ja soldatite nõukogu, kes rea nõudmisi üles seadsid, kus esikohal seisid — viibimata tagasimine kodus aale. Sellega oli Balti hertsogriigi surmaotsus kinnitatud enne, kui ta õieti sündida suutis.

11. novembril astus Eesti Ajutine Valitsus uuesti kokku, jätkates oma katkestatud tegevust iseseisva Eesti riigi korraldamisel.

Ajutisel Valitsusel seisid rasked ülesanded ees:

1. sundida Saksa väejuhatust valitsemist ja riiklikke asutusi üle andma ning takistada lahku-ma hakkavaid revolutsiooni läbi demoraliseeritud

Saksa okupatsiooni-vägesid kodumaa viimaseid varandusi välja vedamast ning maad rüüstamast;

2. korraldada ja kindlustada riigi sisemist korda ja kodanikkude julgeolekut igasuguste tumeade jõudude vastu ja

3. leida võimalusi ning abinõusid riigi idapiiri kaitseks uue kindlasti ähvardava okupatsiooni vastu Nõukogude Venemaa poolt.

Poola sündmused, kus 1918. a. novembrikuu alul Saksa võim korraga ära pühiti, tekitas okupatsiooni-vägedes umbusaldust ka Eestis kohaliku rahva vastu. Ajutine valitsus oli küll asunud riiki valitsema, kuid ta oli esiotsa liig nõrk ja valitses ainult nimepidi. Sakslased ei annud esialgu relvu, raudteid, telegraafi ja teisi varandusi üle, vaid segasid end alati veel Ajutise Valitsuse korraldustesse. Hävitati isegi relyadeladusi, püsse heideti merre ja seda kõik selle sihiga, et relvad rahva kätte ei satuks. Kardeti nimelt Poola sündmuste kordumist.

Nädalapäevad kulusid selleks ära, kui sakslased rahulikumaks jäid ja Baltimaade jaoks Saksa riigi poolt määratud peavolinik A. Vinning eestlastega läbirääkimisi alustas. 19. novembril

kirjutati alla lepingule, mis vahekorrad Eesti ja Saksa võimude vahel selgemaks tegi. Sakslased valmistusid lahkumisele ja varanduste üleandmine, alates 21. nov., arenes edukamalt.

Taganevad Saksa väeosad suurema agaru-sega püüdsid koguda kõiksugu toidu-, tarbeainete- ja muid tagavarasid, et kõike seda enestega kaasa Eestist välja vedada.

Eesti valitsus püüdis igaviisi väljavedu takistada ja selle tagajärjel vahekord Saksa sõjaväelastega muutus äärmiselt teravaks. Lõuna-Eestis Voltveti mõisa lähedal asuva Punapargi lauavabriku juures tekkis isegi 23. detsembril lahing 6. rügemendi jalamaakuulajate-komando ja Saksa tagavara-väeosa vahel. See lahing nõudis ohvritena meilt 9 surnut ja 2 haavatut.

Nii lahkusid Eesti pinnalt Saksa väeosade viimased riismed, veel viimasel tunnil oma surve-tegevust veretööga kroonides.

Revolutsioon Saksamaal ja selle tagajärjel okupatsiooni-võimu langemine Eestis tõmbas järsku joone läbi Balti saksluse „suurepäralistest kavade-st“ ja ihadest Baltimaad hertsogriigi näol Saksa külge liita.

Mõtte-mõlgutusi

kaitseliidu sügisesest ja talisest kehalisest kasvatusest.

Saabunud on sügis vihma ja külmade tuuletega, raputades puudelt kolletanud lehti, muutes poriseks spordivälju ja peletades eemale kõiki neid, kes seal terve suve askeldasid, kelle eesmärgiks oli olla tugev ja terve, kes sealt otsisid ja leidsid meelelahutust.

Kehakasvatustlikus tegevuses on pööratud teine lehekülg. On lõpetatud töö väljas ja üle mindud kinnistesse ruumidesse, suurematesse ja vähematesse võimlatesse jätkama suvist tööd sel määral ja kujul, kuidas seda võimaldavad kohapealsed olud. Kuid kaugeltki igas kohas need kohapealsed olud ei võimalda tööd jätkamist, nii mitmel pool tuleb tegevus peaaegu täielikult katkestada kuni tahedamate ilmadeni, kuni „valge vaiba“ ilmumiseni. Sügisene aeg on iseäranis raske meile, kus puudub tarvilik arv harjutusruume, kus kehaline kasvatus arenemisajajärgus.

Kõigi puuduste peale vaatamata on patt käed rüpes istudes parimaid aegu ootama jääda, vaid olude kohaselt tuleb „kombineerida“ ja katkuda luua mitte millestki, kasutades kõiki abinõusid ja võimalusi.

Möödunud aasta sügisel ja talvel olid agaralt töös Tartu, Narva, Järva, Valga, Harju (Harku, Nehatu) ja Pärnu malevad. Loodi sihtvõimlemise ja mängugrupid. Saavutati koostöö teiste kehalise kasvatuses eesmärke taotlevate organisatsioonidega, mille tõttu harjutusõhtud kujunesid ühisteks ja elavateks. Neid oli ühiselt kergem läbi viia, kergem majanduslikkude kulude koormat kanda ning seejuures loodi

kontakt ja õpiti rääkima ühist keelt. Sarnane töö andis häid tulemusi.

Kuid kaugeltki kõik kaitseliidu üksused ruumide suhtes ei ole sarnases eesõigustatud seisukorras nagu eelpool nimetatud malevad. Valulasteks on just maaüksused.

Siin on tarvis juhtivatel jõududel suurt püsivust, tahtejõudu ja organiseerimisvõimet, et midagi läbi viia, et koos hoida kohalikku nii kui nii väikest ja noort sportlasperet, mitte lasta kustuda seda tulukest, mis neis löi leegitsema suvisel tegevusel vabas looduses, elustavate päikesekiirte all.

Peavalu sünnitavad, nagu eelpool tähendatud, ruumid. Ruumide otsimisel tuleb koputada kohaliku seltskonna, riigi ja omavalitsuse asutuste ja tegelaste südamele, kelle käsutada kohapealsete olude suhtes avarad ruumid, ja kes neid ka ei keela, kui juure astuda õigest küljest. Nii tuleks ära kasutada seltsi-, valla- ja koolimajad ning teised kohapealsed avaramad ruumid. Tihe kontakt tuleb tingimata luua ka kohalikkude sport-organisatsioonidega, ning tööd alata ühisel jõul ja nõul.

Ruumidest oleneb ka harjutuste iseloom. On tarvitada kõrged ja avarad ruumid, on võimalik läbi viia kõiki harjutusi, alates mängudega (korv-, võrkpall) ja lõpetades raskejõustikuga, Madalate ja vähemate ruumide juures loomulikult langevad suurt liikumist tarvitavad harjutused ära ja tulevad harrastamisele ruumile sobivad alad, hoota hüpped, võimlemine, raskejõustik jne. Näiteks toon siin Harju maleva, Nehatu

ja Harku kompaniide tegevuse. Möödunud aasta sügisel ja talvel koondas Nehatu kompanii energiline spordipealik J. Jaas kokku kohalikud noormehed 2—3 korda nädalas kohalikkude seltsimajja, kus harrastati peajasjalikult hoota hüppeid, kartulijooksu, kuulitõuet ja peeti nendel aladel sisevõistlusi. Kuulitõuke ja hüpete teostamiseks asetati põrandale õlgi ja heinu. Samadel tingimustel töötasid grupid, (mees- ja naisgr.) ka Harku kompanii spordipealik Sork'i juhatusel. Niisugune töö tasus end mitmekordselt — juba vara suvel olid mehed ja naised „vormis“ ning käepärast alati suur tagavara värskeid jõude. Harku kompanii sügisese ja talise töö tulemuseks tuleb lugeda ka suvist võimlemispidu, millest osa võttis maaüksuste kohta rekordiline arv, 70 võimlejat (mehi ja naisi).

Nii mitmel korral on alla kriipsutatud kergeimate alade (kergejõustiku, võimlemise jne.) mitte kõige paremat sobivust eriti maamalevatele. Olevat ju „maamees“ tugev kui karu, kuid temal puuduvad tarvilik paindumus ja väledus, millega ka seletatav osaline huvipuudus eriti kergejõustiku vastu, kuna raskejõustik siin palju rohkem läbi löövat.

Nüüd sügisel ja talisel hooajal, kus suurem osa harjutusrume maal ei võimalda suurt liikumist, avaneb „maameestel“ võimalus asuda täiel määral oma lemmikala harrastamisele.

Kaks, kolm korda nädalas kokku tulla koolimajja, vallamajja, naabri talu ruumikasse pere-tuppa või sooja rehetarre, kuuend seljast maha liüa, pommi sikutada või üksteisega maadeldes jõudu katsuda, see peaks ligi tõmbama suurema arvu maanoori.

Et asi paigalt nihkuks, selleks peavad kaasa aitama kohapealsed pealikud ja kehalise kasvatu-se liikumisele kaasatundjad isikud. Iga algus on raske, kuid sellest peab üle saama. Võib kindel olla, et iga harjutustunniga osavõtjate arv suureneb.

Nüüd abinõud! Abinõude kalliduse ja piira-

tud summade tõttu ei ole kaitseliidu peastaabil seni võimalust olnud ühisel alusel kergejõustiku abinõudega, tõstekangidega, maadlusmattidega, poksikinnastega. Ajajooksul on kavatsus seda teostada, kuid seni tuleb kõike kodusel teel valmistada malevates ja üksustes enestes. Kuidas tõstekange ja maadlusmatte lihtsalt ja odavalt valmistada, sellest järgmises „Kaitse Kodus!“

Ka annab end mitmel pool tunda harjutusjuhatajate puudus. Siin tuleb kaitseliidule appi kehakultuuri sihtkapital, kes korraldab üle maa rea kursusi kõikidele spordialadele, milledest on võimaldatud osa võtta ka kaitseliidul. Et koha peale saada vastava ala instruktorit kursuste korraldamiseks, on tarvilik teha selleks eeltööd, s. o. leida ruumid, kokku koondada kõik asjaosalised sportlased ning teatada sellest kaitseliidu peastaabi õppe-spördiosakonda.

Kaitseliidu peastaap omalt poolt asub kaitseliidu spordipealikute ja sporditegelaste teadmiste ning oskuste täiendamisele, korraldades nende kursusi.

Mitte üksnes oma liikmete arendamine ei tohiks olla meie eesmärgiks, vaid kehakultuuri levitamine ka laiematesse rahva hulkadesse. Selleks on tarvis tõmmata kõige selle tegevuse peale avalikku tähelepanu, korraldades mitmesuguseid võistlusi, kehakultuuri propaganda päevi ja demonstratsioone, spordimitinguid jne.

Maal on see muidugi suuremate raskustega seotud. Linnas mitte seda teha oleks patt.

Veel mõni kuu ja siis paugub pakane aiates ning maad katab pehme lumevaip. Siis vabanevad käed köidikutest. Ei seo siis suuremat hulka kitsad neli seina ega umbne „tare“, vaid tõtatakse välja värskesse karastavasse looduses suusatama, kelgutama ja uisutama. Siis avaneb võimalus suuremal määral asuda oma keha ja vaimu karastamisele ning kehakultuuri propageerimisele.

Seni aga peame kannatust kaalule pannes sellega läbi ajama, mis meile osaks saanud, ja olude kohaselt ka tegutsema. E. L.

Kaitseliidu laskurite suurpäev.

Kaitseliidu laskemeistervõistlused 30. septembril 1928 a.

VI. Tulemustest üldse.

Et kaitseliidu laskemeistervõistlused tihedasti seotud malevate laskemeistervõistlustega ja et ruum ning aeg ei võimalda mõlemate võistluste eraldi käsitlemist, vaatleme kaitseliidu võistluste hinnangu juures rööbiti ka malevatega meistervõistluste saavutusi.

Asja peetud laskemeistervõistluste tagajärgede kohta ütleb kaitseliidu ülem oma käskkirjas:

„Võistlustel saavutatud tagajärjed ei küüni küll veel rahvusvaheliste meistervõistluste saavutisteni, kuid võrreldes meie oma läinud aasta saa-

vutistega peame tunnistama, et on astunud suur samm edu poole.“

Kõige kõrgemaid tagajärgi, võrdseid maailmameistrite omadega, saavutada praeguses olukorras on meil võimatu, sest meil puuduvad sellekohased võistlusrelvad ja võistluslaskemoon. Mõnede võistlejate poolt võeti küll ette mõnesugused parandused ja muudatused sihtimise vahendite juures, see hõlbustas küll sihtimist, kuid ei teinud püssi omadusi paremaks. Igatahes võib keskmiselt lugeda meie meistrite saavutusi 5—10 % võrra vähemateks kui nad tegelikult

Pealik Jaan Voitka. Sõjaväepüssi II klassi kaitseliidu ja Tartu maleva meister.

Malelane Ernst Rull. Spordipüssi II klassi kaitseliidu ja Järva maleva meister.

oleksid välja lõõnud, lastes erilistest võistlusrelvadest.

Samuti ei ole ka laskemoon kohane suurvõistlusteks. Igatahes tuleb tõsiselt võtta üles võistluskemoota muretsemise küsimus, kui soovitakse saavutada võimalikke tagajärgi.

Need on enam-vähem „paratamatud“ asjad, mis väljaspool võistleja võimupiiri mõjusid halvasti tulemustele. Kuid need tegurid ei mängi nii suurt osa, et tabamusi 70—80 % pealt viia alla 40—50 % peale. Seda põhjustavad peamiselt laskurid. Olgu siinkohal toodud tähtsamad puudused, mis kaitseliidu meistervõistlustel eriti silma torkasid ja milledest hea laskur alati lahti saab, kui ta end tõsiselt pihku võtab.

Võistlusalavik. Eestlane oma iseloomult on külmavereline ja pikatoimeline, see on kohane materjal hea laskuri väljakoolitamiseks. Kuid laskevõistlustel kaotab ta kergesti enesevalitsemise. Laskur saab isegi sellest aru. Nii kirjutab Narva maleva püstolimeister pealik Hugo Kiršman oma kaotuse üleriiklikkudel võistlustel täiesti „närvlikkuse“ arvele. Maleva meistervõistlustel saavutab ta kerge vaevaga 118 silma, kodustel treeninglaskmistel ja katsel Tallinnas võistluse eelpäeval ületab ta selle saavutise kerge vaevaga, kuid lõppvõistlusel lööb ta välja ainult 66 silma (!)

Laske sport on mehine sport. Ta nõuab laskurilt kindlat tahet, eneseusaldust ja enesevalitsemist. Laske sport on just tee, mille kaudu hea eduga võib arendada ja kasvatada ülalnimetatud omadusi. Kui kaob „võistlusalavik“, on tehtud suur tükk tähtsat tööd enesekasvatamise alal. Peamised abinõud selleks on teadlik laskmine ja osavõtmine võistlustest.

Laskuri tegevus. Laskuri tegevus

lasu andmisel koosneb: palgepanemisest, sihtimisest ja kukepäästmisest. Laskuri ettevalmistamisel on seni juhitud tähelepanu peamiselt ainult sihtimisest, kuna palgepanemist (ühes laskeasendi võtmisega) ja kukepäästmist on uuritud ja õpitud liig vähe. See aitab kaasa suurel määral tagajärgede halvenemisele. Jälgides võistlejate laskevõtteid (asend, palgepanemine ja kukepäästmine) tuli ilmsiks mõnegi mehe juures nii jämedaid vigu, et tahtmata kerkis üles küsimus: „Kuidas inimene niisuguste võtetega üldse saabki lasta?“

Need on kaks asja, millest iga laskemeister peab saama üle. On veel rida teisi tegureid, mis mõjuvad võistlustagajärgedele, kuid nendest teisel ja teine kord.

Kõiki ehk huvitab küsimus, kuidas on lugu meistervõistluste saavutistega. Siin ei ole nii tähtsad üksikute rekordimeeste tagajärjed kui võistlustest osavõtjate üldine tasapind.

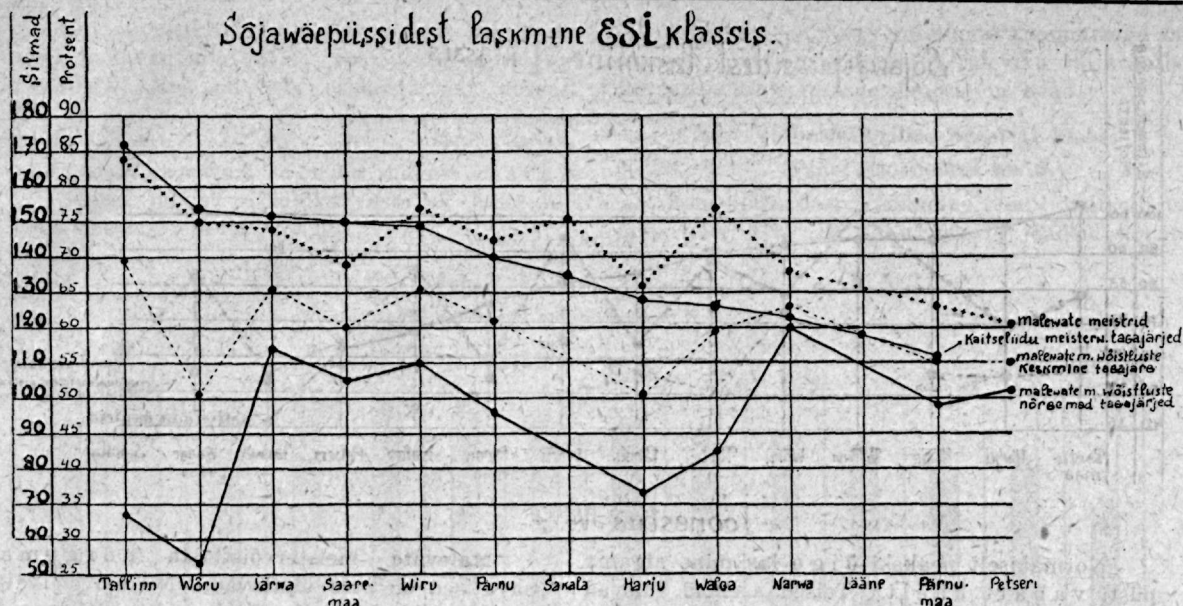
Sõjaväepüssi laskmises esilaskurklassis võtavad osa:

a) üleriiklikkudel võistlustel 12 meest ja löövad välja kogusummas 1659 silma, mis annab mehe kohta 138,2 silma või 69,1% võimalikust (200 silmast);

b) malevate meistervõistlustel aga 103 meest saavutavad 12.373 silma; nii siis keskmiselt mehe kohta 120 silma või 60 %.

Samadel tingimustel lastes maailmameistrid löövad välja oma 90% ja kindel laskur peab saavutama 80 % ümber. Nagu näha, meie keskmised esilaskurid viibivad mõlemast piirist veel kaugel.

Sõjaväepüssi I klassis keskmised laskurid saavutavad:

Joonestus № 1.

a) üleriiklikudel meistervõistlustel — 88 silma või 54,5 % ja

b) malevate meistervõistlustel — 60 silma või 40 %!

Kes soovib hinnata nende saavutiste väärtust, võrreldu neid I laskurklassi klassiharjutuste ja kontrollharjutuste nõuetega.

Sõjaväepüssi II klassis on keskmised tagajärjed:

a) üleriiklikul meistervõistlustel — 89 silma või 59,3 % ja

b) malevate meistervõistlustel 64,5 silma või 43%.

Selles klassis on tagajärjed niivõrd üllatavad, et nende juures tuleb vastaval kohal ligemalt peatuda.

Spordipüssist laskmisel saavutatakse keskmised tagajärjed:

a) üleriiklikul võistlustel — 97 silma või 64,7% ja

b) malevate võistlustel — 77 silma või 51%.

9 mm „Browning“-süsteemisest püstolist lastes saavutatakse (keskmiselt):

a) üleriiklikul võistlustel — 98 silma või 65,3 % ja

b) malevate meistervõistlustel — 77 silma või 51 %.

See on, nagu eelpool tähendatud, pilt kõikide meistervõistlustest osavõtjate keskmisest tasapinnast. Nüüd vaatame veidi ligemalt saavutisi üksikute alade järele.

VII. Sõjaväepüssi esilaskurite klass.

(Vaata joonestus № 1.)

Joonestustel toodud kõverjooned räägivad isegi selget keelt.

„Võistluspalavikust“ on vabad (või tuleb see nende juures esile nõrgal kujul) Tallinna, Võru,

Järva- ja Saaremaa malevate meistrid. Teiste malevate meistrid saavutavad üleriiklikul võistlustel nõrgemaid tagajärgi kui kodustel meistervõistlustel, Valga maleva meister kompaniipealik Voldemar Tõevälja isegi 28 silma võrra.

Üllatusi pakuvad Tallinna ja Võru malevate meistervõistlused. Tallinna malevas saavutab parim mees (maleva meister lipnik H. Silber) 167 silma ja nõrgem mees (malevlane Solba) — 67 silma. Vahe tervelt 100 silma. Võru maleva parim mees (pealik Oskar Jürgenson) lööb välja 150 silma, sama võistluse nõrgem saavutis (Aleksei Melts) 53 silma. Vahe 97 silma.

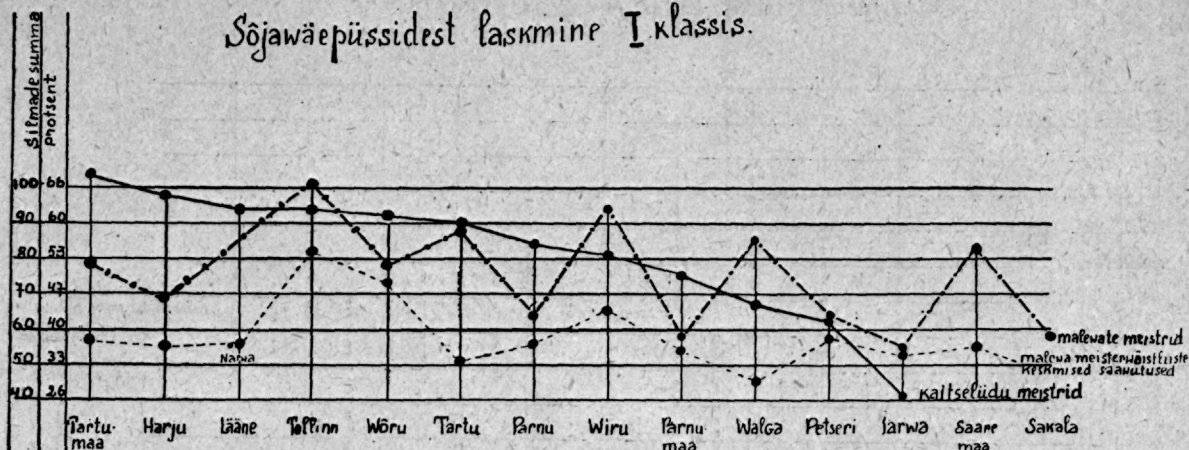
Võistlustest võtsid osa ainult esiklassi laskurid, sellega enam-vähem ühtlase tasapinnaga mehed, ja niisugune üllatav vahe ei tohiks leida aset. Esiklassi laskurid peavad olema nii kindlad laskurid, et nad isegi võistlustel suudavad täita vähemalt oma klassi nõudeid 67 silma — 33,5% ja 53 silma — 26,5% (!) peaksid vastavaid juhte panema mõtlema ja tegema vastavaid järeldusi.

VIII. Sõjaväepüssi I klass.

(Vaata joonestus № 2.)

Selles klassis ei ole saavutused (keskmised, nõrgemad ega ka paremad) kuigi hiilgavad. Üle 100 silma löövad välja ainult 2 meest: Üleriiklikudel võistlustel Tartumaa maleva jaopealik Johannes Raag 104 silma ja Tallinna maleva meistervõistlustel malevlane August Jaama — 101 silma! Häid tulemusi selles klassis oodata ei olnudki. Seni on sõjaväepüssist laskmist harrastatud peamiselt lamades asenditest, kuna I klass tõmbab inimese juba „maast lahti“. Eriti just püsti laskeasendile on pühendatud liig vähe tähelepanu.

Sõjaväepüssidest laskmine I klassis.

Joonestus № 2

Normaalselt peakski õige laskmine algama püsti vabalt käelt. Teised asendid tulevad siis juure nagu iseenesest. Püsti laskmise näevad ette ka meie jalaväe- ja laske-eskirjad, nii on see nõuetav igalt kodukaitsjalt.

Edukast tegevusest ja rahuldavatest saavutistest võib olla juttu alles siis, kui tõsiselt „püsti tõustakse“ ja „maast lahti saadakse.“

IX. Sõjaväepüssi II klass.

(Vaata joonestus № 3.)

Sõjaväepüssi II klass on praegu veel tõeline valulaps. Uue laskesüsteemi maksmapanemise järele paremad laskurid lippasid esi- ja esimesse klassi, teise klassi jäid nõrgemad ja algajate klassist juure tulnud. 149-st võistlejast saavutavad 100 ja enam silmi (66 %) ainult 27 meest, s. o. hädavaevalt 18 % osavõtjate arvust.

Parim saavutus sel alal — 116 silma või 77 % (Tartu malevast pealik Jaan Voitka) — ei ole silmatorkav.

Malevate meistervõistluste nõrgemad saavutused on otse üllatavad. Nii löövad välja:

a) pealik Joosep Sipria — Viru malevast — 15 silma.

b) pealik Johanson — Tallinna malevast — 7 silma.

c) malevlane Daniel Tenno — Tartumaa malevast — 7 silma.

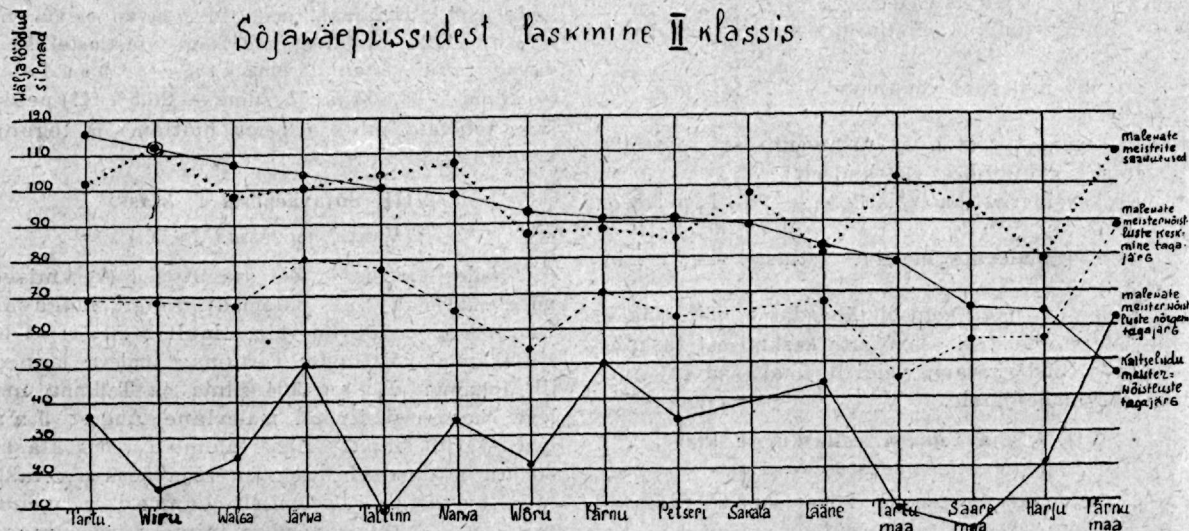
d) pealik Arnold Sepp — Saaremaa malevast — 2 silma. (!)

Kaitseleliidu „Laskemäärustes“ on selgel sõnal seatud üles II klassi nõuded:

„II klassi laskurid — eesmärk: koolitada välja kindel laskur 200 m peale laskmises lamades asenditest.“

Kindel laskur olla tähendab seda, et mees täidab ettenähtud normid igasuguses (loomulikult ka võistluse) olukorras. II laskurklassi katse nõuab vähemalt 50 % väljalöömist. Käesoleval juhul on tegemist aga 1,3 %, 4,7 % ja 10 %-ga!

Sõjaväepüssidest laskmine II klassis.

Joonestus № 3.

Kui on meil tegemist laskuritega, kes 50 % pealt kukuvad alla 1,3 % peale, siis on midagi „valla“. Kas oli relv erakorraliselt korrast ära, laskur vormist väljas (klassikatse nõude järele ei tohiks seda olla), või on II laskurklassi väravad olnud liig avarad.

Sellest juhust ei tohiks vastavad juhid niisama minna mööda.

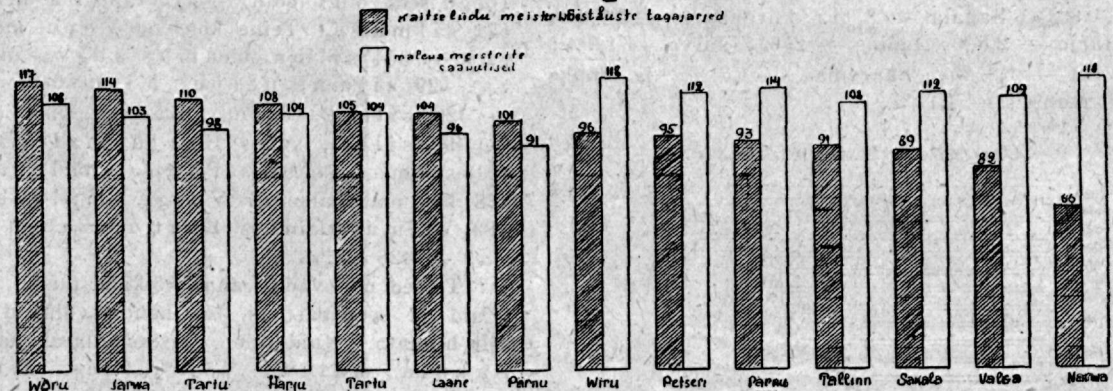
Võrreldes eelmiste võistluste tulemustega on astunud suur samm edasi ja tuleviku väljavaated praeguse tahte ja hoo juures on head.

XI. Väikekalibrilise püssi II klass.

(Vaata joonestus nr. 5.)

Spordipüssidest laskmine on kaitseliidus alles noor ala. Esimesed püssid jõudsid kohale

Püstolitest laskmine II klassis

Joonestus №4

X. Püstoli II klass.

(Vaata joonestus № 4.)

Hoopis rõõmustavama pildi annab laskmine püstolitest. Üleriiklikul võistlusel näitavad kõik rahuldavaid, isegi häid tagajärgi, välja arvatud Narva maleva meistri „viperus“, kes andis ainult 50 % oma harilikust laskmisest.

Malevate meistervõistlustest osa võtvast 139 pealikust näitavad kaugelt üle poole täiesti rahuldavaid tulemusi. „Peramise tosin“ omad kõiguvad ikkagi oma 13—36 silma vahel.

käesoleva aasta juunikuul alul. Esimene tuleproov oli kaitseliidupäeval. Teine suurem võistlus — meistervõistlustel.

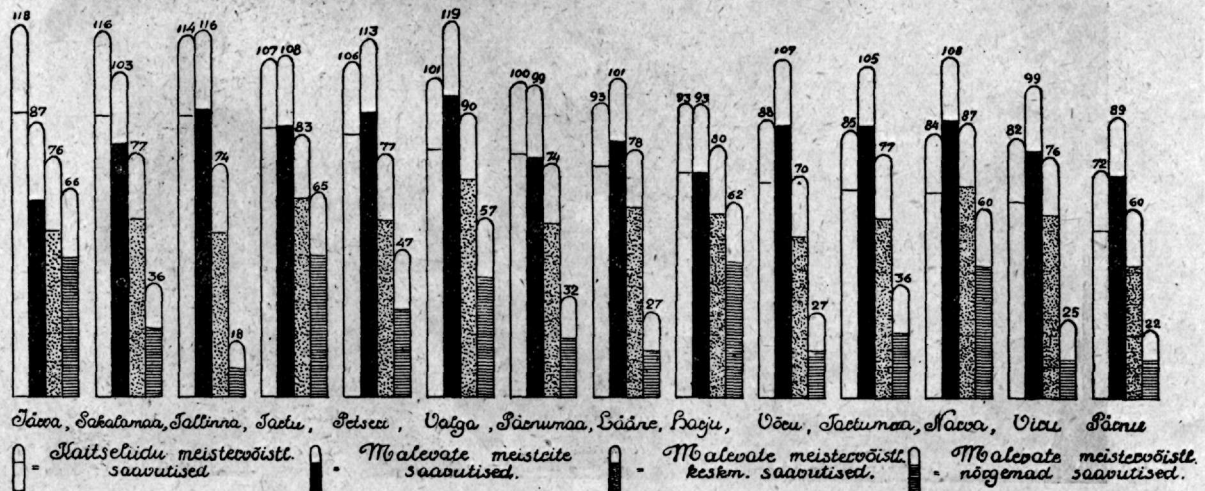
Senised tagajärjed on veel täiesti algajate omad.

Üleriiklikul võistlusel oli parim saavutus 118 silma (78,7 %), keskmine 97 silma (64,7 %) ja nõrgem 72 silma (48 %).

Malevate meistervõistlustel — parim saavutus 119 silma (79%), keskmine 77 silma (51%) ja nõrgem 18 silma (12 %).

Siin on tarvis töötada välja 90 %.

Spordipüssidest laskmine II klassis

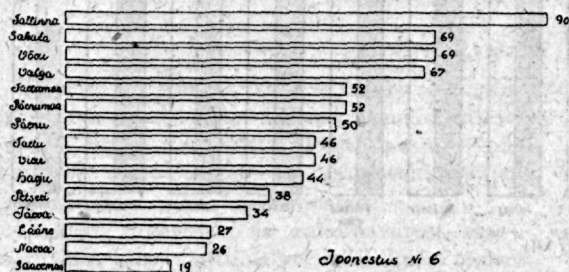
Joonestus №5.

XII. Muid märkeid ja kokkuvõtteid.

Osavõtt meistervõistlustest (kaitseliidu ja malevate omadest) on arvuliselt kõige suurem Tallinna malevas — 90 võistlejat ja kõige väiksem Saaremaa malevas (vaata joonestus № 6).

Protsentuaalselt maleva nimekirjas seisvate kaitseliitlaste arvule näitab kõige suuremat osavõttu Pärnu malev — 12 %. Temale järgnevad: Petseri — 8,5 %; Valga — 5,1 %; Narva — 5 %; Tallinna — 3,6 %; Võru — 3,3 %; Tartu — 3 %; Sakala — 3 %; Pärnumaa — 2,7 %; Harju — 2,5%; Lääne — 2 %; Järva — 1,9%; Viru — 1,8 %; Saaremaa — 1,5 % ja lõpuks Tartumaa — 1,1 %.

Osavõtt meistervõistlustest

Võistlusalade järele leidis kõige suuremat poolehoidu laskmine spordipüüssidest. Siin võistleb 211 meest või 30,6 % kogu võistlustest osavõtjate arvust.

Samuti elavat poolehoidu leiab ka laskmine püstolitest. Siin võistlevad 153 meest või 22,1 %.

Sõjaväepüüsi II klassis võistlevad 149 meest või 21,5 %; sõjaväepüüsi esiklassis — 115 meest või 16,7 %.

Kõige väiksem osavõtt on sõjaväepüüsi I klassis — 63 meest või 9,1 %.

Igäüht huvitab muidugi ka küsimus: mis sugune malev üleriiklikkudel võistlustel osutus kõige tublimaks? Esimesed kohad — kaitseliidu laske-meistrite tiitlid — läksid laiali üle riigi.

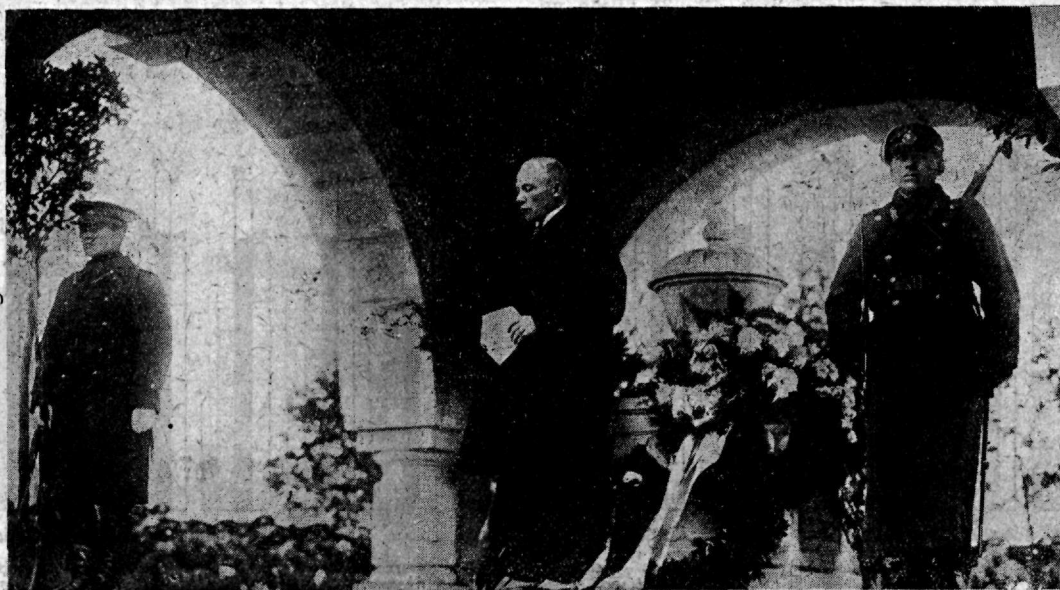
Üleriiklikkudel võistlustel kõigel viiel võistlusalal kokku saab kõige rohkem silmi ja tuleb oma lasketubliduselt esimesele kohale (nagu seda oligi loota) — Tallinna malev 571 silmaga. Teine koht on Võru maleval — 544 silma, kolmas Järva maleval 529 silma, neljas Viru maleval — 520 silma, viies Lääne maleval — 492 silma, kuues Harju maleval — 491 silma, seitsmes Pärnu maleval — 488 silma, kaheksas Valga maleval — 483 silma, kümnes Pärnumaa maleval — 426 silma.

Teised malevad ei anna kõikidel aladel võistlejaid ja seepärast ei saa nende võimeid täpselt hinnata. Kuid tuleb ilmsiks üllatav nähtus: Sakala malev, võisteldes ainult neljal alal (puudub osavõtja sõjaväepüüsi I klassis), saavutab 429 silma ja tuleb üheksandale kohale ja sammub mööda Pärnumaa malevast, kes võistles kõigil viiel alal!

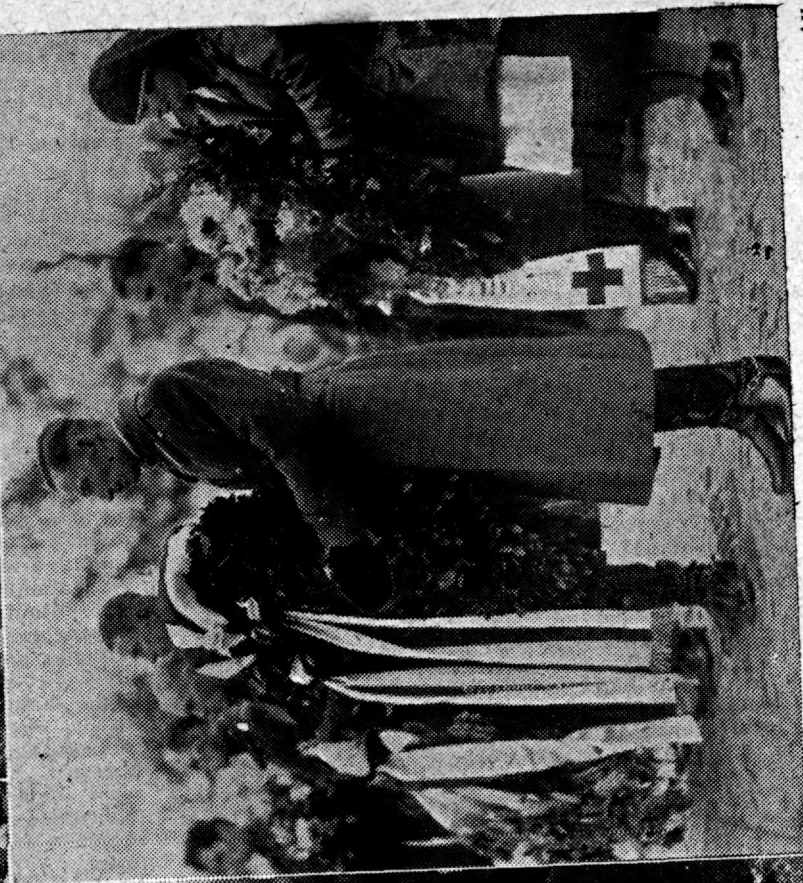
Lõpuks veel — kuhu läksid kaitseliidu meistrite tiitlid?

Tõmmake Estimaa kaardil õige joon ülemiste järvelt Munamäeni ja meistrite asukohad on käes: Tallinn, Paide, Tartu ja Võru. Saatuse kiuste on seekord jäänud kõrvale kõvad konkurendid ida- ja läänepoolt.

R. L.

Kaitseliidu peastaabi ülem kol.-ltñ. J. Maide annab mausoleumi avamisel üle rahalise annetuse kaitseliidu poolt.

Mausoleumi avamiselt Tallinna garnisoni surruuatal. Ülal vasakul: Tuhanded avamistalitusest osavõtjad. Ülal paremal: Urn pärgade koorma all. All vasakul: J. Seskis, Soome saadik A. Vuorinaa ja välisminister H. Rebane. All paremal: Esindajad ja vaimastihusele langetatavate pärgadega.

Kangelaste mälestuseks ja tulevastele ning praegusele põlvele meeletuletuseks.

Vabadussõja kangelaste mälestusehise avamine Tallinna garnisoni surnuaial.

Pühapäeval, 21. okt., avati Tallina garnisoni surnuaial Juhkentalis mälestusehis vabadussõjas langenud kangelastele. Vabariigi valitsuse ja riigivanema esindajana viibis avamisel teedeminister A. Kerem, kaitseminister asetäitjana kindral Lill, välisminister H. Rebane, kindral Laidoner, kaitseliidu esindaja k.-l. peastaabi ül. kol. J. Maide, diplomaatlik korpus peaaegu täies koosseisus ja kõrgemaid sõjaväelasi, riigiametnikke ning rohkesti rahvast ja sõjaväelasi.

Avamistalitus algas mõni minut peale kella 2 vabadussõja mälestamise Tallinna komitee esimehe Tallinna linnapea Uessoni kõnega, kes andis ülevaate komitee senisest tegevusest ja avatava mausoleumi ehitamisest. Komitee seadis oma esimeseks ülesandeks sõjaväe surnuaia kordaseadmise, kus puhkab 575 vabadussõjas langenud kangelast. Surnuaia kaunistamiseks on kulunud umbes 10.000 krooni. Asuti mälestusehise püstitamisele, mis nüüd lõpule viidud. Komitee esimees palus riigivanema asetäitjat mälestusehise avada.

„Kas nüüd või ei iialgi — see oli meie rahva seisukoht vabadussõja algpäevil,“ algas minister Kerem. Edasi märkis riigivanema asetäitja meie rahva kangelaslikkust, kes julgelt astus vastu mitu korda aruurikkamale vaenlasele ja selle võitis. Praegu seisame mälestusehise ees, mille on püstitanud tänulik Tallinna seltskond neile, kelle hulgas ei oinud ühtki kahtlejat. Nad langesid võitluses, kuid nende teod jäägu meile igavesti eeskujuks.

Riigivanema asetäitja kuulutas mälestusehise avatuks. „Olgu see mälestusehis auks ja tänuks langenutele meie rahva vabaduse eest,“ ütles ta. „Olgu see koht, kus me võime austada kõiki vabadussõja langenuid. Olgu see mälestus-

märk ühtlasi meeletuletuseks praegustele ja tulevastele põlvedele meie kohustustest oma maa ja rahva vastu, et Eesti mehemeel püsiks edaspidi samana kui vabadussõjas.“ Minister Kerem lõpetas oma kõne lauliku sõnadega „Eestimaa, su mehemeel pole mitte surnud veel“. Järgnes hümn.

Vaimuliku avamistalituse pidasid õp. Stockholm ja ülempreester N. Päts. Õp. Stockholm rajas oma kõne piiblisõnadele „Võta oma kingad jalast ära, sest see paik, kus sa seisad, on püha maa“. Igal rahval on ta kodumaa pind püha, eriti pühad ja kallid aga üksikud paigad. Meie pühamaks paigaks olgu see koht siin, kus me mälestame vapramate mehupoegade tegusid heitluse tundidel, mis kõnelevad suurest isamaa armastusest ja endaohverdamisest.

Vaimulikule talitusele järgnes pärgade panek. Mingisuguseid kõnesid pärgade panekul ei peetud. Esimesena aetas loorberipärja vabariigi valitsuse poolt minister Kerem. Järgnesid pärjad riigikogu juhatusele; kaitseväljal, Läti, Soome ja Poola saadikutelt, Tallinna garnisonilt, Punaselt Ristilt, ohvitseride keskkogult, vigastatud sõjaväelaste ühingu Tallinna osakonnalt ja Kalevi malevalt. Kaitseliidu poolt andis kol. Maide edasi ümbriku rahalise annetusega. Ka Harju maavalitsus, vabadussõjaväelaste liit ja reservsõjaväelaste ühing andsid edasi rahalised annetused.

Lõpuks võttis uuesti sõna komitee esimees Uesson, tänades kõiki avamistalitusest osavõtvat eest ning palus Tallinna garnisoni ülemat kindral Unti mälestusehise võtta oma hoida ja korraldada.

Avamistalitus lõppis kell 3 koraaliga „Lige-mal, Jumal, sull“.

Rännakvõistlused Viru malevas.

Pühapäeval, 7. oktoobril s. a., peeti Rakveres Viru maleva õppepiirkondade vahelised jao rännakvõistlused. Rännakvõistlused olid korraldatud sõjaministri poolt 1926. aastal annetatud rändauhinna, granaadi, peale.

Võistlustingimused:

Võistlusmaa pikkus oli 8 klm. Algus maleva laskerajalt Palermost mööda Tartu mnt. kuni Vilba teeristini ja tagasi.

Rännak oli ühendatud laskmisega, mida teostati peale rännaku maleva laskerajal 150 m distantilt 10-ringilise märklaua pihta lamades käelt viie padrunga.

Meeskonna paremuse andis rännaku aeg ja laskmisel saavutatud silmade summa, kusjuures iga kümme silma andis meeskonnale ühe minuti aja edu.

Lõputulemused:

1. kohale tuli IV õppepiirkonna meeskond ajaga 51 m. 51 sek., seega omandas kindral Sootsi rändauhinna, mida kolm korda kaitsta tuleb.
2. kohale tuli II õppepiirkonna meeskond ajaga 52 min. 02,1 sek.
3. kohale tuli III õppepiirkonna meeskond ajaga 53 min. 12,6 sek.

Ilm oli võistlusteks võrdlemisi soodus, päikese-paisteline, mis kuivatas eelmistel päevadel märjaksadanud rännakuteed.

Meeleolu oli võistlejatel ja korraldajatel ilusa ilma ja tagajärgede tõttu kõigiti hea, peale võistlusi oldi maleva staabis koos, kus auhind võitja meeskonna pealikele üle anti ning raadiot kuulati kuni ärasõiduni.

Naise suhtumine seltskondlikku ellu.

„Kaitse Kodu lei!“ kirjutanud dr. E. Lasberg.

Ühiskondlik elu tema mitmesugustes vormides, nagu: riiklik, kogukondlik ja seltskondlik, on täiuslik ainult siis, kui tema ülesehitamisest ja korraidamisest võtavad osa ühevääriliselt mitte ainult kõik ühiskonnakihid ja rahvaklassid, vaid ka mõlemad sugupoole — mees ja naine. See on vastuvaidlematu tõde, sest nõnda kui ei suuda üks rahvaklass küllaldaselt hinnata teise nõudeid ja neid rahuldada, nii ei saa ka üks sugupool alati kaitsta teise huve juba sel lihtsal põhjusel, et ta ei suuda neisse süveneda tarvilisel määral.

Kuid möödus sajanguid, enne kui sellest tõest hakati aru saama ja temaga arvestama tegelikus elus. Ajalugu näitab meile, kui suurt võitlust tuli pidada rahvaklassidel, et välja jõuda orjusest demokraatliku riigikorrani, mille juures vaba rahvas ise end valitseb ja oma saatust otsustab; ajalugu näitab meile samuti, kuipalju tuli lahinguid lüüa selleks, et saavutada naiste üheõiguslust meestega, ja siiski pole see veel tänini igas kultuurriigis läbi viidud.

Endiste aegade mõtlemisviisi kohaselt, kus täiesti loomulikuks peeti koguni üht osa rahvast

inimesed olid kui nende valitsejad, oli veel arusaadav, et naist mehega ühevääriliseks kodanikuks ei peetud, kuigi ta seda oli, ning naise kui mingisuguse vähemväärtusliku olevuse peale vaadati. Nüüd aga, kus naised on suutnud end maksma panna mitmesugustel ühiskondliku elu aladel, on sarnased vaated küll juba „ajast ja arust“, kuigi neid siin ja seal veel jonnakalt püütakse väljendada.

Peapõhjuseks, mis naise osavõttu ühiskondlikust elust aktiivse tegelasena takistanud on, osutub see asjaolu, et naist aastasadade jooksul teisiti kasvatati kui meest, ja temale mitte samasugust haridust ja samasuguseid õigusi ei antud kui mehele. Aastasadade kestes suggereeriti naisele, et tema huvid peavad piirduma ainult koduse perekonnaeluga, kuna kõik muu tegevus väljaspool kodu mehe ülesandeks on, — ja tagajärg oli loomulikult see, et naised omas enamuses leppisidki selle osaga, mis neile meeste poolt kätte näidati, see on, naise ja ema ning seltskonnadaami osaga. Kõige kurvem siin juures aga oli see, et naised aja jooksul isegi hakkasid

„Graf Zeppelinist“ ja ta lennust.

Möödunud kuu suuremaks üleilmlikuks sensatsiooniks, mida jälgiti huviga kõigis maailmajagudes, oli Saksa õhulaeva „Graf Zeppelin“ lend dr. H. Eckeneri juhatusel Saksamaalt üle Atlandi ookeani Ameerikasse ja sealt tagasi.

On ennegi lennatud üle Atlandi, nii õhulaevadega (esimesena Briti õhulaev R 34, kes selleks vajab 109 tundi, ja teisena, samuti dr. Eckeneri juhtimisel, Saksas ehitatud õhulaev LZ 126, mis praegu ameeriklaste käes kannab nime „Los Angeles“) kui ka lennukitega. Aga hiljutist lendu iseloomustab see, et siin polnud tegemist mingisuguse sportliku reklaamjulgestükiga, vaid teadliku eelkatsega korrapärasele üleookeanilisele lennuühendusele. Ja selle katse teostas „Graf Zeppelin“ dr. Eckeneri juhtimisel hiilgavalt.

Lennuks Ameerikasse vajab „Graf Zeppelin“ 112 tundi, seega 65% rohkem kui ette arvestati. Aga ta lend sündis võrdlemisi väga ebasüdasates ilmastikuoludes — vastutormis ja sajus. Ja just see tõendabki, et õhulaev on ainuke mõeldav lennuühenduse pidaja kahe tähtsama maailmajao vahel.

Lend Ameerikasse algas 11. oktoobril. Tagasilend sealt 29. oktoobril. Reisijaid oli õhulaeval kummalgi reisil peal 60, peale selle mitukümend meest meeskonda, hulk pagasit, posti, varustust.

„Graf Zeppelin“ on suurim kõigist senistest õhulaevadest. Ta pikkus on 235 m, tegevusraadius 10.000 kilomeetrit. Ta võib vahetpidamata õhus viibida 7½ öödpäeva, seega üle nädala.

Kõrval pildil õhulaeva juht dr. Eckener.

uskuma, nagu oleksid nad tõesti mehest alaväär-
tuslikumad ja ei suudakski siirduda välja oma
perekonna ringist teistsugustele tegevusaladele.

Kuid niipea, kui võimaldati naistele suurema
hariduse saamine ja poliitilised õigused, muutus
naise seisukord tsiviliseeritud riikides tundmatu-
seni. Nõnda leiame praegu naisi mitmesugustel
teaduse aladel ülikooli kateedritelt (Marie Curie
Skladovska, Kristine Bonnevie, Alice Hamilton
jne., jne.), riigi valitsusliikmete ridades (+ Nina
Bang, Miina Sillanpää); diplomaatlikudel kohtadel
(Aleksandra Kollontai, Sume Cheng), parlamendi
juhatajatena (Olga Rudelzcyneki) ning Rahvas-
teliidu täiskogu delegaatide peres (Ingeborg
Aas, Kersten Hasselgren, Henni Forchhammer,
Tilma Hainari, Gertrud Bäumer, Edith Littleton,
Helene Vacarescu, Carlie Mac Donnel), rääkima-
ta mitmesugustest kutsealadest, missuguseid en-
distel aegadel ainult meeste kutseteks peeti, kuid
millised naiste poolt praegu täielikult vallutatud.
Seega on naise osavõtt ühiskondli-
kust elust täiesti õigustatud ja
sajanguid väldanud naise isi-
ku arenemiskäigu loomulik järe-
lus, mitte aga mingisugune pato-
loogiline nähtus, nagu seda praegu-
gi alata sa armastatakse toonitada.

Missugused on siis naise ülesanded ühiskond-
likus elus? Usun, et naise ülesandeks on täie-
õigusliku kodanikuna kaasa aidata ühiskondliku
elu arenemisele nõnda, kuidas see kellegi võimu-
ses seisab ja tema huvidega kooskõlas on, vasta-
valt sellele või teisele rahvuslikule ideaalile ja
omapärasusele. Kui naise huvid piirduvad ainult
ühiskondliku elu algrakukesega — perekonnaga,
jäägu tema rahulikult oma perekonnaringi, olles
truu naine, õrn ema ja eeskujulik perenaine. On
aga naisel tahtmist ja andi töötada ühiskonna
kasuks mitmesugustel kutsealadel, ärgu tehtagu
temale selleks kunstlikult takistusi, vaid võimal-
datagu temale saada vastavat haridust ja ette-
valmistust, pidades siin juures meeles, et meeste
ülekaalu tõttu ei võigi kõik naised saada pere-
konna õnne osalisteks, kuigi see neid suudaks
rahuldada. Leidub aga naisi, keda huvitab kogu-
kondlik ja poliitiline tegevus ja kel on eeldusi
end sarnasesse tegevusse rakendada, siis võimal-
datagu neile töötada ka kõrgemate ühiskondliku
elu vormide väljaarendamise alal.

Ühe sõnaga, võimaldatagu igale
naisele vältendada oma tegevust
sel alal, milleks temal on andi, taht-
mist ja huvi. Täiesti vale seisukoht on mõ-
ningaid ühiskondliku elu tegevusalasid meeste mo-

Ungari „rajaleidjad“.

Ajalooline ülevaade. Ungari skoutluse sisu ja teem. Organisatsioon.
Kõnelevad arvud. Ungari „rajaleidja“ rahvuslik ükskordüks.

Kuna on loota, et meie Eesti skoudid pea ühi-
nevad noorseppadega ja leiavad ka ühise keele
kaitseliidu juhtidega, kellel on kavatsus hakata
korraldama noorte liikmete ridu isamaalise kas-
vatuse otstarbel, siis pole meie lugijaskonnal
huvituseta lähemalt tutvuda meie hõimurahva
ungarlaste „rajaleidjate“ organisatsiooniga ja
sihtidega ja aadetega ning arenemiskäiguga, ku-
na see võib anda meile hulga näpunäiteid meie
oma noorte kasvatuse rajamisel.

Eriliselt väärib tähelepanu alljärgnevas kir-
jutises asjaolu, et Ungari skoutluse juhid oma

noorte kasvatamisele asudes on mõistnud igalt
poolt välismaalt võtta just seda eeskujut, mida
vajab nende noorsugu, on loonud oma omapä-
rase, skoutliku kasvatuse, on rahvusvahelise lii-
kumise teinud oma maal rahvuslikuks, ungarili-
seks. Ning selles seisabki nende tugevus. Olgu
see ka meile eeskujuks.

Ungari skoutluse tekkimisel pole olnud milgi
viisil mõjuandvad ametlikud mõjutused. Vaid üks-
sikut, asja sisu instinktiliselt mõistvate isikute
õhutamise on olnud selle organisatsiooni tekkimi-
se põhjuseks. Allikaks, millest ammutasid need
üksikud, oli 1908. aastal ilmuvale raamatule
„Scouting for Boys“ tugenev Inglise skoutluse
liikumine. Kuid siin peab kohe märkima seda va-
het, mis iseloomustab Ungari skoutlust Inglise
omast, kuna esimene on alati täiel määral ar-
vestanud oma kodumaa olu ja nõuetega.

Inglismaal arenev liikumine seadis endale
ülesandeks peamiselt väljaspool kooli oleva noor-
soo — nõnda ütelda uulitsapoiste — koondamise
skoutluse lipu alla. Ungaris aga leidis see idee
arusaamist peamiselt koolinoorsoo hulgas.

Lajemate hulkade huvi äratas skoutlus laagri
tagajärjel, millist peeti Stokholmis 1912. aastal
olümpiamängude puhul. Selle laagri mitme-
kesised pidustused äratasid laagrit külastavate
ajakirjanikkude huvi. Ka mitmed seal viibivad
muulased võtsid kodumaal selle kohta sõna ja
seeläbi võitis see liikumine ungarlaste kodumaal

Ungari rajaleidjad laagris.

Eljen!

nopoliks pidada ja naise neilt välja tõrjuda, vaid sel põhjusel, et nad naised on. Olgugi et looduse poolt on määratud naise ülesandeks lapsi ilmale tuua, ei ole kuski öeldud ega millegagi tõestatud, et naise ainsamaks ülesandeks on lapsi sünnitada ja kasvatada, nagu ei ole ka kuski fikseeritud, et mehe ainsamaks ülesandeks on töö väljaspool kodu. Laste saamise protsessis on looduse poolt küll kindlad piirid tõmmatud mehe ja naise ülesannete vahel, kuid laste kasvatamisest peavad mõlemad, nii hästi isa kui ema, osa võtma, kui tahetakse kasvatada neid tublideks elujõulisteks kodanikkudeks. Laste kasvatamine on raske ja vastutusrikas ülesanne ja siin peavad mõlemad vanemad oma oskusi ja mõjusid ära kasutama: mis ühel puudub, seda annab teine. Samuti ka ühiskondlikus elus väljaspool perekonda on tähtis, et nii mehe kui naise oskused, kogemused ja teadmised väljendust leiaksid, eriti seepärast, et mees ja naine ei ole oma omaduste poolest mitte ühesugused, vaid ainult üheväärilised. Mehe iseloom paistab olevat üldiselt otsustamisvõimelisem, kuid siinjuures pealiskaudsem ja järsum, naisel aga — aeglasem, osavõtlikum ja õrnem, — ja nii mõnegi tähtsa küsimuse otsustamisel on tarvilik, et see kõigist neist omadusist

mõjutatud oleks. Sellest näeme, et naise osavõtt ühiskondlikust elust on mitte ainult õigustatud, vaid ka täiesti tarvilik ja otstarbekohane.

Eriti tähtis on mõlemate sugupoolte, s. o. mehe ja naise, osavõtt ühiskondlikust elust ühe väikese rahva juures, nagu seda meie, eestlased, oleme. Meil tuleb üheainsa miljoni elaniku kohta ülal pidada täielik riiklik aparaat, tuleb hoolitseda oma kultuuri tõstmise ja levitamise eest. Kõik see nõuab mitte ainult haritud, vaid andekaid tööjõude, missuguseid ühemiljonilise rahva seas mitte piiramata arvul ei leidu; kui siit hulgast veel naised, keda üle poole on, välja eraldada, siis jääb neid, kes üle keskpärasuse ulatuvad, hoopis vähe üle. Siit järgneb, et Eesti naised on kohustatud osavõtma ühiskondlikust elust juba oma riigi ja rahva heakäekäigu huvides.

Peab tähendama, et Eesti naine seda ka teinud on ja püüab teha nii palju, kui talle selleks võimalust antakse. Tarvitseb vaid meeletuledata meie riigi rajamispäevi, kus naised asendasid mehi ametkohtadel, olid tegevad suuremas seltskondlikus organisatsioonis „Ühistöös“ ja võtsid osa Asutava Kogu tööd.

maad oma arenemiseks. Juba 28. XII. 1912. a. asutati Ungari „rajaleidjate“ liit.

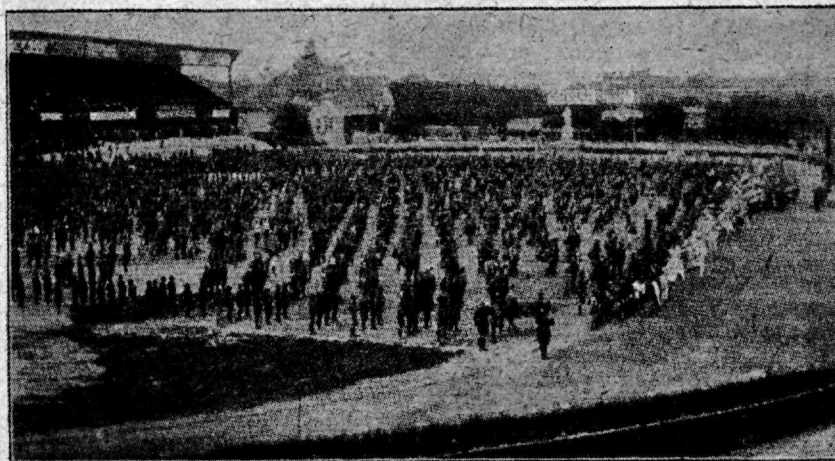
Teiseks ammutamiseallikaks oli Saksa „rajaleidjate“ liidu poolt kirjastatud „Jungdeutschlands Pfadfinderbuch“ (Noorsaksamaa rajaleidjate raamat).

Pea ühel ajal Ungari rajaleidjate liiduga (Magyar Cserkeszszövetseg) asutati pea samase eesmärgiga „Magyar Örszem“ koondis. Mõlemad koondised liitusid aastal 1913 „Cserkesz örszem“ nime all. See ühinemine ei annud aga suuremaid positiivseid tagajärgi ja edaspidist arenemist takistas maailmasõja puhkemine.

Skoutluse liikumine ja rühmad jäid juhtideta.

Siin-seal töötati küll ka edasi. Punase Risti, põgenejate abi ja muude sõjaga ühenduses olevate seltskondlikkude ettevõtete tegevusest võttis osa nii mõnigi. Kuid ei riikliku põhikirja kinditamine aastal 1916 ega ka n. n. „sõjanõukogu“ asutamine aastal 1917 polnud skoutliku liikumise edenemise tähisteks, vaid ilmutasid ainult püüet juba olevat püsti hoida.

1. detsembril 1918. a. asutati Ungari „rajaleidjate“ liit uutal alustel. Kuid ka see uus asutus ei suutnud sooritada tegelikku tööd keset revolutsiooni ja sovjetivalitsuse aega. Jällegi olid üksikud isikud need, kes punase terrori ja sellele järgneva Rumeenia okupatsiooni ajal salamahti täie innu ja idealismiga püüdsid alal

Budapesti rajaleidjate võimlusemängud.

Arvesse võttes, et edasijõudmine ühiskondlikus elus oleneb suurel määral haridusest ja ettevalmistusest, hakkasid Eesti naised omandama kõrgemat haridust juba ammu enne seda, kui neile meie kodumaa ülikooli ukсед avanesid. Tarkitseb meele tuletada neid pioneere, kes õppisid Šveitsi, Soome ja Vene pealinnade ülikoolides. Võõrsil elades tuli neil sageli suurte raskustega võidelda, et sihile jõuda, kuid Eesti naised on sellest üle saanud ja praegu, kus meil 10 a. jooksul võimalik on olnud kõrgemat haridust ka kodumaa omandada, võime uhkustada juba arvurikka naiserteadlaste perega. Meil on rohkesti naisarste, naisjuriste, naispedagooge, keeleteadlasi, majandusteadlasi jne., kes võivad oma osuse ja ettevalmistuse poolest meestega täiesti võistelda ning nendega üheväärtiliselt seisukohti omada ühiskondlikus elus. Vaadeldes aga veidi ringi enese ümber, näeme, et nad neid seisukohti, mis naistele peaks kuuluma, kaugeltki ei oma. Meie seadusandlikus asutuses, riigikogus, pole ühtki naist; linnavolikogudesse on pääsenud vaid mõned üksikud; kõrgematel administratiivsetel kohtadel puuduvad naised pea täiesti. Kus naised tõesti rohkem leidub kui mehi, see on mitmesugustes seltskondlikkudes organisatsioonides, missugused tegutsevad vahaharidustöö alal ja

enesetäiendamise või heategevuse eesmärgiga. Rohkearvuliste haridusseltside ja hoolekandeühingute kõrval on meil veel suur hulk erilisi naisorganisatsioone, missugused ainult naistest koosnevad. Siia kuulub terve rida naiselise, missuguste tulid lisaks hiljuti perenaisteseltsid ja naiskodukaitse organisatsioonid. Kuna seltskondlikud organisatsioonid püüavad teostada meil ühiskondlikus elus seda, mis jääb puudu riigi ja omavalitsuste bürokraatlikus tegevuses sel või teisel alal, siis on naiste osavõtt organisatsioonide tööst väga otstarbekohane ja kiiduväärne. Kuid arvesse võttes, et paljud head algatused ja kavatsused, mis seltskondlike organisatsioonide poolt üles tõstetud ja riiklikes ehk omavalitsuste kõrgemates instantsides lahendust ootavad, jäävad sageli täide viimata, mõnikord koguni huvi ja arusaamise puudusel, — seda arvesse võttes, tuleb tunnistada, et naise osavõtt ühiskondlikust elust ei või piiruda ainult töötamisega seltskondlikes organisatsioonides.

Naised peavad tungima olude sunnil ka sinna, kus nende algatused ja kavatsused lõpulikult otsustatakse, s. t. riigikogusse ja kõrgematele administratiivsetele kohtadele.

hoida skoutluse vaimu noorte hulgas. Ungari õpetajate rahvuslik koondis aitas selle teostamisele suurel määral kaasa.

Kui Ungari skoutluse arenemisejärke kategoriseerida, siis võiks aega 1910—1914, s. t. aega kuni maailmasõja alguseni, nimetada Ungari skoutluse ürgajaks, 1914—1919 — keskajaks ja sellest möödunud aega renessansiks. Skoute oli Ungaris enne sõda umbes 3.000, sõja ajal maksimum 1.800, aastal 1924 umbes 20.000 ja nüüd on neid vähemalt 30.000.

15. juunil 1920. aastal ilmub esimene „rajaleidjate“ ajakirja „Magyar Cserkesz“ number, millele lisaks hakkab ilmuma aastal 1924 juhtide ajakiri „Vezetok Lapja“.

Aastal 1920 ühineb Ungari „rajaleidjate“ liit Londoni rahvusvahelise bürooga.

1922. aastal astuvad Ungari „rajaleidjad“ esimest korda üle Trianoni rahulepinguga määratud Ungari piiride. Esimesed Ungari „rajaleidjad“ ilmuvad välismaale. Sel aastal võetakse ette kolm sõitu: üks Inglismaale, üks Soome ja üks Saksamaale. Sellest ajast peale kasvab vahetpidamta välismaale sõitjate „rajaleidjate“ arv. 1927. a. suvel oli neid üle 600.

10. juunil 1922. aastal määrati Ungari riigi asevalitseja poolt Ungari „rajaleidjate“ peavanemaks (Chief Scout) endine peaminister, ülikooli professor krahv dr. Paul Teleki. Kuid juba järgmisel aastal oli nimetatu sunnitud oma halva tervise pärast sellest ametist loobuma. Tema järeletulijaks määrati 13. augustil 1923. a. krahv Karl Khuen-Hedervary, kuna krahv Teleki määrati liidu aupeavanemaks.

24.—29. juulini 1922. a. peeti Pariisis rahvusvahelist skoutide juhtide konverentsi, millest esimest korda võtsid osa ka Ungari „rajaleidjate“ esindajad.

2.—4. aprillini 1924. a. pühitseti Ungari skoutluse 10-aastast kestvust, missuguseil päevil korraldati mitmesuguseid pidustusi ja võistlusi. Pidustuste kava täiendasid veel eeskujulik laager, näitus ja juhtide kongress.

1924. a. augustis peeti Daanis Kopenhaageni läheduses Ermelundis rahvusvahelist jamboreed. Seal korraldatud võistlusil omandasid Ungari „rajaleidjad“ kolmanda koha 166 punktiga. Esimesele tulid Ameerika ühisriigid 181 ja teisele Inglismaa 172 punktiga.

Juba 1924. a. 27. aprillil asutati Ungari skoutliku liikumise seltskondliku selgroona n. n. „suurnõukogu“, mille juhatajaks peavanema poolt määrati ertshertsog Albrecht, õigusega omapoolt määrata „suurnõukogu“ liikmeid. „Suurnõukogu“ esimene peakoosolek peeti 25. mail 1925. a.

1925. a. pühendati peamiselt juhtide väljaõpetamisele, kuna jõuti veendumusele, et see on skoutluse edasiarendamise põhitingimuseks.

Gillwell Park'is korraldatud Inglise juhtide laagri kava järele peeti esimene Ungari juhtide laagri 1924. a. aprillis. 1925. a. korraldati juba mitu sellist laagrit, millest võttis osa peaaegu 200 täisealist juhti. Sama aasta sügisel jõuti otsusele korraldada järgmise aasta suvel rahvuslik suurlaager.

1926. a. möödus siis ka rahvusliku suurlaagri tähe all, mida korraldati juulikuus ja väga heade tagajärgedega, kuigi kaks nädalat enne laagri algust Doonau jõgi laagriks määratud saare Budapesti lähedal üle ujutas ja sellega kõik eeltoodud seisma pani. Laagrist võttis osa umbes 8000 „rajaleidjat“, kellest mitusada olid välismaalased. Laagri külastajate arv ulatus ühel päeval 58.000-ni.

„Rajaleidjate“ maja liidu juhatuse jaoks,

Põhiseaduse järele on Eestis naised meeste-
ga täiesti üheõiguslisteks tunnustatud, kuid tege-
likus elus võib seda üheõiguslust vaevalt märga-
ta. Naine tõrjutakse ikka ja alati kõrvale ja
suurte raskustega tuleb üksikutel võidelda, et
enesele teed läbi aegunud eelarvamiste murda ja
saavutada seisukohti, mis neile õigusega peaksid
kuuluma. Koha saamisel, kus kandideerivad mõ-
lemast soost isikud, on meil ikka veel mõõduand-
vaks mitte oskus ja ettevalmistus, vaid sooline
kuuluvus.

Sarnane olukord oleks vast veel kuidagi
mõeldav olnud, kui meie ühiskondlik elu — riiklik
ja kogukondlik, mida juhivad mehed, eeskujuli-
kult korraldatud oleks, nõnda, et suurel enamusel
kodanikest enam midagi soovida ei jääks.
Kuid see ei ole nii. Meie teame väga hästi,
kuipalju meil on kõiksugu puudusi ja pahesid,
mis kõrvaldamist nõuavad. Meie teame ka, et
suur osa nendest pahedest ja puudustest on sel-
lest tingitud, et juhtivad meestegelased sageli
kaugeltki oma ülesannete kõrgusel ei seisa. Ja
niikaua, kui neil pole võistlust karta naiste poolt,
ei mõtlegi nad hoolitseda selle eest, et ennast
parandada. Kui neid aga võistlus ähvardab, siis
on nad sunnitud kas taganema ehk, kui tahavad
püüsin jääda, end ajanõuetele kohandama. J u s t

seepärast, et võistlus oleks ja töö
kvaliteet selle tõttu võidaks, pea-
vadki naised tungima juhtivatele
kohtadele nii riiklises kui kogu-
kondlises elus.

Meid — naisi — ootavad suured
ülesanded meie riigi ja rahva elus,
kui tahame endid üles näidata vää-
riliste täisõiguslike kodanik-
kudena, kellele poliitilised õigused
mitte armuannina sülle pole lan-
genud.

Meie riiklik elu on alles noor ja väljakujun-
damatu; meie iseseisvus on küll kätte võidetud,
kuid kindlustamata, — siin peavad kaasa aitama
mitte ainult mehed, vaid ka naised — igauks
oma võimete kohaselt ja põhimõtte järele: kellele
rohkem antud, sellelt rohkem nõutakse.

Meie haridusala on veel korraldamata, vas-
tavalt Eesti olude nõuetele, — siin on laialdane
tööpõld mitte ainult pedagoogilise haridusega
naistele, vaid eestkätt igale teadlikule emale (ka
isale!) ja kasvatajale.

Meie majanduselu kannatab veel mitmesu-
guste puuduste ja raskuste all, — siin on roh-
kesti ülesandeid niihästi haritud perenaistele kui

„Rajaleidjate“ paadimajad Budapestis.

„rajaleidjate“ park Harshegys, Budapesti lähedus-
ses, ja teine Sopronis, kui ka paadimaja ühel Doonau
saarel seati sisse 1927. a.

Algas üldine skoutliku liikumise edasiaren-
damine. Eriliseks tõukeks sellele oli Ungari esi-
dusmeeskonna ootamatu saavutus rahvusvahelisel
mereskoutide kohtamisel Helsingöris, Daani-
maal, kus Ungari poisid, kellest 60% nägid esi-

mest korda merd, omandasid meeskonnana esimese
võidu ning peale selle veel mitu esimest indivi-
duaalvõitu.

Sama üllatuslike tagajärgedega esines
Ungari suusatajaterühm 1928. a. jaanuaris suu-
savõistlustel Kanderstegis, tuues koju 5 esimest
võitu, kuigi umbes pool meeskonnast alles samal
talvel oli suusatamise ära õppinud.

ka naismajandusteadlastele ja kaubandusteadlastele.

Meie rahva tervishoid on veel täiesti söödis, — siin on palju tööd ja tegevust meie naisarstidele ja igale üksikule perekonnaemale — on ju viimaste kätte usaldatud meie laste ja noorsoo tervishoid.

Ka pole meie seadusandline töö veel lõppenud ja riigiparaat otstarbekohaselt konstrueeritud, — siin on veel rohkesti tööd meie naisjuuristidele ja avaliku elu naistegelastele.

Kerkib küsimus: Kas meie suudame ka kõike seda teostada?

Selle peale on ainsam vastus: Jah, suudame, kui ainult tõsiselt tahame.

Naisi on Eestis rohkem kui mehi, ja kõigil on valimisõigus. Kes võib takistada meid valimast oma esindajaid riigikogusse, kui meie seda ainult ise tahame? Kui naistel on rohkesti esindajaid riigikogus, siis on ka võimalus neid valida kõrgematele administratiivsetele kohtadele, kus nad riigi ja rahva elusse puutuvad küsimusi kõikide kodanikkude huvides lahendada võivad.

Seega, naised, on meie saatus meie eneste käes, ja meist enestest ripub ära tedar nii või teisiti otsus-

tada. Ja kui meie tahame olla teadlikud riigikodanikud, kellele meie riigisaatus ja rahva heakäekäik kallis on, siis otsustame seda nõnda, et niihästi riigi ja rahva huvid kuika meie enestenõuded täielikku rahuldust leiaksid.

:: Kes tahab ::
uut aastat alata

miljonärina,

omandab kähku

kaitseliidu loteriitähed,

mis maksab ainult 1 kr.,
poolpilet 50 senti.

Loosimine 31. dets. 1928. a.

1926. a. augustis võtsid Ungari „rajaleidjad“ *osa rahvusvahelisest juhtidepäevast Kanderstegis, Helveetsias*, kus vastu võeti Ungari oludele nii tähtis resolutsioon rahvuslike vähemuste tegevuse suhtes. Kuna teatavasti rahulepinguga Ungarist lahutatud maa-aladel asub mitu miljonit ungarlasi, tähendas see otsus skoutliku tegevuse uuesti elustamist emakeele vabal tarvitamisel lahutatud maa-aladel, kus paljud „rajaleidjate“ rühmitused olid jäänud hoopis kängu.

Käesoleva aasta maikuu külastas Ungari „rajaleidjaid“ skoutluse isa sir Robert Baden-Powell, kelle Ungarise tulek andis uut ja tugevat hoogu Ungari „rajaleidjate“ tegevusele. Samuti peeti käesoleval aastal ära Ungaris kauni Balotoni järve kallastel kolmas rahvusvaheline mereskouthe konverents ja võistlused.

Ka Läti jamboreest võtsid Ungari skoudid käesoleval aastal osa oma esindusmeeskonnaga, kes külastas ka Eestit, et luua sõprusdemeid oma vennasrahvaga. Praegu on Ungaris skoutide hulgas käimas kibe töö osavõtmiseks tuleval aastal Inglismaal ärpeetavast jamboreest, mis seal peetakse skoutluse täisealiseks (21-aastaseks) saamise puhul.

*

Kui tahame saada vastust küsimusele — milles peitub Ungari skoutluse tuum, siis on ehk pigemini kõige parem tsiteerida siin Ungari professori A. Siki sõnu Ungari skoutluse kohta.

„Skoutluse põhiidee on,“ ütleb ta, „uue poistetiibi loomine, mis oleks tervem, tugevam, elurõõmsam ja suursugusem kui praegusaja ühekskülgised, verevaesed, saamatud tüübid. Skoutluse siht on: kasvatada „rajaleidjaid“ tublikeks riigikodanikeks, „rajaleidjate“

kümne käsu ja antava töötuse alusel tõsise vaimlise kasvatuse, kogu kehakultuuri ja praktiliste teadmiste edendamise abil. Seega siis õieti mitte midagi erilist uut. Kristlik eetika, rüütlilikus, armastus looduse vastu, praktilised teadmised, mis moodustavad skoutluse sisu, on vanad, tunnustatud, tuntud väärtused. Mis siin leidub uut, on nende mitmekesiste motiivide imestusväärne pedagoogilise tundega elavaks üksuseks kokkuliitmine, missugused kohanedes suurepärase seemise arusaamise abil kasvava noormehe vaimulule rahuldavad selle mitmekülgseid nõudeid ja seeläbi noormeest köidavad seevõrra, et ta end vabatahtlikult usaldab „rajaleidjate“ juhi juhtimisele, harmoonilise, tugeva inimese kasvatamise otstarbel. Sealjuures teostub see kasvatamine skoutluses — vastava juhtimise juures — õieti poisi enda poolt. Skoutlus pole mingi teooria, vaid on väga praktiline ala: ta ergutab elule ja tegutsemisele. Võimsama jõuga, isikliku üleelamise jõuga kasvatab ta inimest ning sealjuures oma harmoonilises rikkuses kogu inimest.

Ameerikas tehti mitmesuguseid katseid noorsoo elu korraldamiseks. Missugune oli põhjus selleks? Miks valgusid poisid hulga kaupa skoutluse lipu alla? See küsimus on tihedas ühenduses poisi probleemiga, mis on täiesti moodne probleem. Mitte laps pole muutunud, vaid maailm tema ümber. Ameerika ürgaegadel õppis paljasjalgne, päikesest pruuniks põlenud poiss ratsutama, laskma, ujuma, jooksuma, ta oskas käsitada tööriistu, uitas ringi metsas, vaatas avasilmi maailma, kõneles, sõi ja magas. Tal oli vaimliselt ja kehaliselt terve ja suutis ise end aidata, kui seda oli vaja. Tsiivilitsatsiooni ja tööstuse arenemisega valgusid inimesed linna ja kaldusid kõrvale oma loomulikust eluviisist.

Skoutluse isa: Baden-Powell (1) ja Lord Hampton (2) külastavad „rajajaid“ paadimaja Budapestis.

Suurlinna õhk on ebakohane kasvatamisele. Suurlinna poiss mängib kaarte, läheb kinno, suitsetab paberosse, läheb ballidele ja elab täiskasvanu elu. Tema loomulik tegutsemine väheneb, ta muutub kehaliselt nõrgemaks ja vaimliselt kõikumaks. Ta mängud muutuvad, maanoorus ja linnanoorus ei mõista enam kunagi üksteist. Kuidas oleks võimalik tulla appi neile poistele, neid jälle tagasi juhtida õigele, tervele elule? See on poisi probleem, „the problem of the boy“.

Ameerika skoutluse liikumine sündis suure armastuse varal noorsoo vastu. Kõigi teiste rahvaste juures tahtis rahvuslik või usuline pedagoogika skoutluse abil midagi saavutada, olla teenistuses mingile otstarbele. Ameerika tahtis last lapsena. Üks Ameerika skoutluse juht ütleb: Iga skoutide rühm peab olema läbi ja läbi poiste, mitte aga väikeste sõdurite rühmaks. Tõeline Ameerika skoutluse ideaal ei ole hästi kasutatav poiss, vaid isendale elav, vaimliselt ja kehaliselt terve poiss.

Ameerika juhid-pedagoogid seletavad: Terves poisis pesitseb palju energiat, mida peab ära tarvitama, jõu olemuseks on, et ta tahab end panna maksma. Seepärast ei ütle juht kunagi: Ära tegutse! — vaid ikka: Tegutse nii! Lapses maha surutud energia tasub kätte türannile. Iga terve laps vihkab negatiivset ja tahab olla vaid „pai“. „Pai“ olla selle sõna vanas mõistes on aga negatiivne. Lapsed kuulevad liig tihti: „Ole pai ning ära tee seda ja seda!“ Laps vihkab seepärast sõna: ära tee! Paha laps teeb ikka midagi, mis on vapper, pealekäiv ja sisukas ja teised, „paid“, imetlevad ja kadestavad teda. Ameerika arusaamise järele teeb „paha poiss“ oma tempe seepärast, et keegi teda ei õpeta, kuidas midagi õieti tehakse. Endale ehitada ilusat silda on suurem lõbu kui silda, mille teine ehitab, hävitada. Teiste mänguriistu lõhub ta seepärast, et keegi talle ei näita, kuidas ta ise endale peaks valmistama mängukanne. Tüübilisel „pahal poisil“ on olemas kõik head omadused, kuid ta ka-

stab ebaõigesti oma jõudu; — tüübiline „pai poiss“ on õnnetu olemus, kelle ainukeseks kasuks on, et ta ei tee mingit paha. Tema elurõõmsad kaaslased põlgavad teda ning seepärast, et ta on „pai poiss“, põlgavad nad ka ta headust. Skout on pai poiss, kes on teguvõimeline ja suudab seda omadust ka õieti kasutada.

„Selle uue ideega võib muuta kogu maailma!“ hüüab üks Ameerika kirjanik. Ning tööpoolest püüab Baden-Powell selle ideega muuta maailma.

Inglise skoutluse ülemaks juhiks on kuningas. See on sümbolne. Inglise kuningas on inglise rahva esindaja, inglise huvide ja inglise sihtide nähtav sümbol. Inglise skoutlik liikumine seisab rahvuslikkude sihtide teenistuses ja kutsuti ellu rahvusliku tarviduse tagajärjel. Baden-Powell tunnistas ise, et ta kõik, mis ta Ameerikas „kokku on varastanud“, on allutanud inglise rahva laialdastele huvidele.

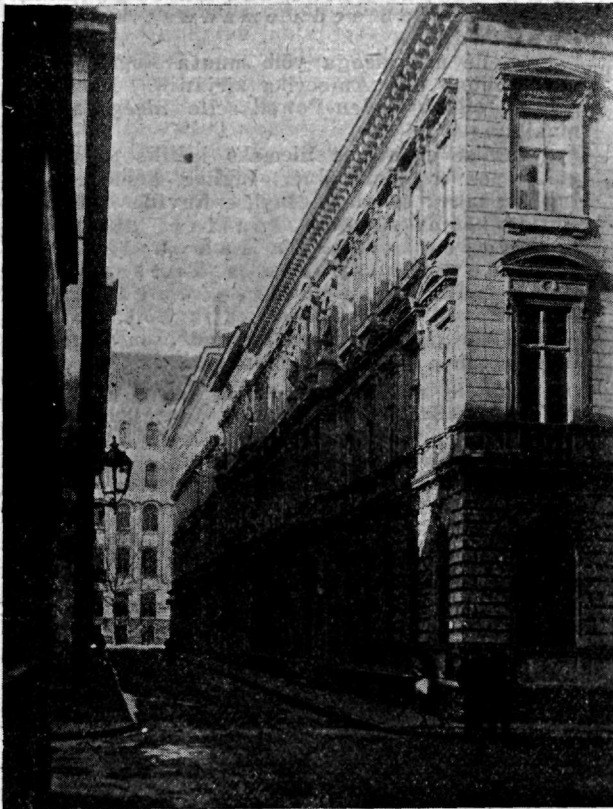
Kõigele, mida Ameerika oli teinud skoutluse alal, lisas Baden-Powell juure ühe uue mõtte: Iga poiss tehku iga päev midagi head, üldsusele kasulikku. See kõik ühendab skoudi mitmekesise tegevuse, on ta mitmekülge teguvõimsa elu teljeks.

Kopenhaageni jamboreel 1924. aastal seisid kõigi ilmakaarte skoudid ühes suures ringis kuninga külastamise puhul. Nende rohelist särke ülasid peaaegu ühte muru mahlaka rohelinega, ainult lumivalged sakslaste särkid erinesid sellest rahutult. Samast rahutut, harjumatu, vormitut, käärivat tõi uus Saksa skoutluse ideaal rahvusvahelisse liikumisse. Kahtlematult läheneb ta oma edaspidises arengus ikka rohkem rahvusvaheliselt tunnustatud skoutluse mõistele ja mõjub rikkastavalt — kuid tänapäeval käärneb ta kõrgesti.

Uut Saksa noorsootüüpi ei kasvatata, vaid teda sunnitakse ainult. Tal on sinised, puhtad, lõbusad silmad, kuid neis tundub sügavate pro-

bleemide aimdust. Blondid, käharad juused lan-
gevad salkudena ta otsaesisele. Saksa „raja-
leidja“ läheb meeleldi oma riitis kooli, ülikooli,
seltskonda. Ta valib ise oma juhi ja töötab
talle ustavust ja poolehoidu. Alati algatusvõim-
ne, pole olemas ohtu, mille eest ta tagasi koh-
kuks. Laagris ja rännakul pole tal tarvidusi ja
ta kannatab rõõmsal meelil iga väsimust ja jõu-
pingutust. Oma olemises lihtne ja vahenditu,
sinatab ta iga „rajaleidjat“ selle vanadusele
vaatamata. Ta põlgab alkoholi, nikotiini ja
seltskondlikke eelarvamisi. Vaba loodus on tema
element. Seal on ta taltsutamatu ja lõbus, kuid
kui ta astub laagritulele, muutub ta sügavtõsi-
seks ja ei luba mingit naljatamist. Süvendatult
kuulatab ta juhi kõnetusi ja laulab täiest süda-
mest. Laul on üldse esimene eeskava number
igal kokkutulekul. Laagrid leiavad vähem poe-
lehoitu, kuna seal ollakse köidetud ühele kohale.
Kõige meelsamini rännatakse, sest siis saavu-
tatakse ikka uusi ja uusi muljeid. Ta on poiss,
ja tahab tõesti olla noor. Ta on seda ka — ja
muud mitte midagi.

Ungari skoutluse põhiideeks oli rah-
vuslik uuestisündimine; hoidumine selle suure
ohu eest, mis ähvardab Ungari rahvuslikku ole-
mist ükskõikse vaimutuse ning ikka rohkem
sissetungiva internatsionalismi tagajärjel. Rah-
vusliku uuestisünni soov kehastus Ungari noor-
tel skoutluses. Kuna Ungari poliitika- ja rah-
vamajandusmehed, vaimu ja kunsti suurused sip-
lesid ahastuse võrgus, kees noortes teguvõimas
tahtejõud ning otsis endale teed tagajärjeri-
kaks tegutsemiseks.

Ungari „rajaleidjate“ (skoutide) peastaap Budapestis
(V, Hajnal utca 6).

Uuestisünni soov tungis esile kahel viisil:

1. Noored leidsid, et puuduvad tegutsevad,
iseloomuks kujunenud, sügavamad, mehised meh-
hed. Nad jõudsid veendumusele, et puhkavad
vaimlised jõud tulevad ärkvele ajada, muidu hä-
vib rahvas. Uuestisünd tähendab tegutsemist,
iseseisvust, tundmuste rikkalikku õitsengut, eriti
aga vaimlist elu ja tegutsemisiha. Isiklikeks
uuestisünni abinõudeks on „rajaleidjate“ kä-
sud, töötlus ja — laager. Need näisid olevat suure elukohendava töö abi-
nõudeks, mis pidid juhtima rahvahinge pääst-
misele.

2. Noortes hingedes puhkeb soov: olla
iseteadev ungarlane! Rahvas peab
uueks sündima iseoma suuremate väärtuste abil.
Välismaad tohib järele aimata ainult sügava ja
kaaluva mõistusega. „Rajaleidjate“ käsud sele-
tavad selgel kujul, missugune „rajaleidja“ peab
olema. See, kes on aus, usklik, isamaa-armas-
taja, abivalmis, ligimesearmastaja, teenistusval-
mis, lõbus, kokkuvõidlik, vaimliselt ja ihuliselt
puhas ning armastab loodust, — see on hea „ra-
jaleidja“, ükskõik missugusesse rahvusse ta ka
ei kuuluks. Kuidas aga nüüd määrata Ungari
„rajaleidja“ tüübi definitsioone? Milline
peab olema too iseloomustav ungariline joon,
mis endasse mahutaks kõiki teisi, milline peab
olema too telg, mille ümber, kontsentriliste jõu-
dude seadusele alludes, keerleksid kõik mõtted,
tunded, tegutsemised, sõnaga kogu „rajaleid-
jate“ elu? Et seda väljendada veelgi selgemalt:
Milline on siht, millele meie noored elavad „ra-
jaleidjate“ elu, täidavad „rajaleidjate“ käske,
omandavad „rajaleidjate“ oskusi, asuvad laagrites,
töötavad, vaimustuvad, korraldavad pidustusi?
Milline on Ungari „rajaleidjate“
liikumise sisu ja mõte kogu rahva
vaatekohast vaadatuna? Milline
peab olema Ungari „rajaleidja“, et
olla eluõiguslik Ungari pinnal?

Varemini öeldus on vastus sellele antud, —
selline, nagu seda esimestel Ungari „rajaleid-
jate“ liikumise tundidel instinktiivselt ära tund-
sid esimesed Ungari „rajaleidjate“ hinged, —
nii juhid kui ka noored.

Uue Ungari põlve iga liige peab olema pa-
rem kui olid ta eelkäijad, sest tal on täita suu-
remaid ja keerulisemaid ülesandeid. Kaotatud
varad tulevad tagasi vallutada, ajaloolise Ungari
vanad piirid tulevad kogu vaimu ja käsi-
varre jõuga kokku sulatada ning — mis vahest
veelgi raskem — ka igaveseks ajaks koos hoida;
igivana ajaloolise Ungari ürgvaim peab uuesti
elustuma, tuleb uuesti kujundada ilusaks, õitse-
vaks ja tugevaks. Selleks vajatakse küll põlve,
millel on tugev käsi, sirge selgroog, raudne hing
ja teemantne süda. Ungari luuletaja Vörösmar-
ty ütleb: „Iga Ungari järeltulija olgu parem
inimene kui oli ta isa!“ Ungari skoutluse li-
pule on kujutatud ideaalina selle parema
inimese tõekssaamine. Parema inimene
ja parem ungarlane, — mehised
mees ja ungarlane, kes on rohkem
ungarlane: sellesse võib kõige lühemalt
kokku võtta Ungari skoutluse ideaali. Seda nad
tahavad ka selle sõna tõsisemas mõttes.

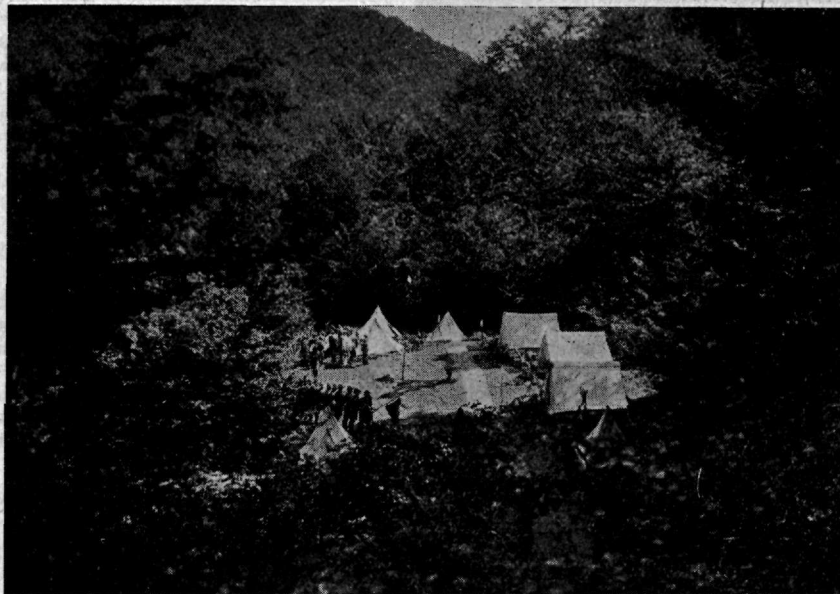
Ungari „rajaleidja“ olgu tervem ja osavam
kui Ameerika, kasulikum kui Inglise, olgu nii
tihedalt ühendatud oma rahva saatusega nagu
Saksa oma ja teostagu peale selle Ungari skout-

luse kaht tähtsamat iseloomu joont: hingeelu ja ungarlust". — Nii professor Sik, Aladar.

Kogu Ungari „rajaleidjate“ liikumist ja kogu temaga ühenduses oleva kirjanduse väljaandmist juhib Ungari Rajaleidjate Liit (Magyar Cserkesz-Szövetség) Budapest, V, Hajnal u. 6. Liidu protektoriks on Ungari asevalitseja, Nikolai Horthy-Nagybánya. Tema määrab liidu ettepanekul liidu ülemjuhataja isiku (praegu selleks Kaarel, krahv Khuen-Hedervary), kes on ülemaks juhiks ja skoutluse esindajaks. Ta on ühendavaks lüliks ühelt poolt Ungari skoutluse

koosolekute poolt. „Rajaleidjate“ liidu peakoosolek on ülemaks organiks, talle allub vahenditult „täidesaatev komitee“, kelle liikmed valitakse 2 aastaks. Juhatusel liikmed ja piirkondade presidendid on oma ameti poolest juba selle täidesaateva komitee liikmeteks, kes vähemalt üks kord kuus peab oma istungit. Komitee valib toimkondi mitmesuguste eriliste küsimuste lahendamiseks, kelle referendid on ühtlasi mitmesuguste ametkondade (näit. majanduse, välis-, väljaõppe, ajakirjanduse- jne. ametkondade) juhtideks.

Ungari „rajaleidjate“ liit peab ülal mitmesuguseid skoutlusele vajalisi asutusi, millest erilist nimetamist vajavad „Rajaleidjate“-park Harshegy Budapesti külje all välja-

Ungari „rajaleidjate“ (skoutide) laager.

ja teiselt poolt välismaade valitsuste ja organisatsioonide, ülemaailmse skoutide liidu jne. vahel. Liidu ülemjuhataja on „rajaleidjate“ au-nõunikku ülemaks määravaks organiks.

Ülemjuhatajale abiks ja tihedamaks ühenduse pidajaks kogu Ungari seltskonnaga on „suur nõukogu“, kelle eesistuja ja liikmed määrab liidu ülemjuhataja Ungari „rajaleidjate“ liidu presidendil nõusolekul. Suure nõukogu eesistujaks on ertshertsog Albrecht.

Liidul on siseministeriumi poolt kinnitatud põhikiri. Liikmeteks ei ole „rajaleidjad“, vaid üksikud, „rajaleidjate“ rühmi ülal pidavad ja nende eest vastutavad ühingud (koolid, kirikud, asutused, ettevõtted jne.). Liidul on umbes 500 sarnast liiget.

Kogu Ungari maa-ala on jaotatud 10-nesse piirkonda (distrikti): I. Budapest—linn, II. Miskolcz, III. Szombathely, IV. Miskoloz, V. Szeged, VI.—VII. Pecs, VIII. Kecskemet, IX. Debrecen, X. Budapest—ümbruskond. Rajaleidjate liidu asukohaks on Budapest.

Nii liidul kui ka ta üksikul piirkonnil on oma presidendid, mitmesugused komisсарid, sekretärid jne., kes valitakse pea-

õppe teostamiseks ja Uipestis Uuspesti saarel asuv veeasutus paadimajadega, barakkidega jne., mis võimaldavad peamiselt veespordi harrastamist. Mõlemas kohas on võimaldatud ulualuse leidmine, mida võib kasutada etteteatamise ja 40 filleri (= 26 senti) tasumise järele isiku ja päeva pealt. Internaatide asutamine „rajaleidjatele“ Budapestis ja provintsis on teoksil.

Viimaste aastate jooksul korraldati täisealiste juhtide väljaõpetamiseks hulk juhtide väljaõppelaagrit, kuna juhtide küsimus on erilise tähtsusega kogu tulevase arenemise jaoks. Laagreid korraldati osalt Harshegy „Rajaleidjate“-pargis, osalt ülemjuhataja mõisas Hedervaris Györi lähedal. Ka abijuhtide ja rühmajuhitide laagreid ja kursusi peeti mitmel pool.

„Rajaleidjate“ grupid koosnevad ühest, või mitmest rühmast, milles on 16—32 poissi. Üks rühm koosneb patrullidest, kellel on üks patrullijuht ja 5—8 „rajaleidjat“.

Väljaõppe aluseks on üldiselt Inglise katsetesüsteem, mis aga leidis põhjalikku ümbertöötamist.

„Rajaleidjate“ väljaõppe park Hárshegy Budapesti ümbruskonnas.

„Rajaleidja“ vormi tohivad kanda ainult need, kes ettekirjutatud aja jooksul on sooritanud sisseastumiskatsed ja selle tõenduseks on saanud päevapildiga varustatud tunnistuse. Vormikandmine on kindlustatud siseministri sellekohase määrusega. Selle vastu eksijaid karistatakse kuni 15-päevase vangistusega.

Välismaalased, kes kannavad „rajaleidjate“ vormi, tohivad seda vaid siis, kui neile selleks on antud luba Ungari „rajaleidjate“ liidu rahvusvahelise komissari poolt vastava tunnistuse näol. Sarnaseid tunnistusi antakse välja vaid siis, kui välismaalast soovib liit, millesse ta kuulub, ning kui see liit ise kuulub tunnustatud liitude hulka.

Ungari „rajaleidjate“ liidul on oma kirjastus, kes „rajaleidjatele“ määratud kirjanduse kõrval välja annab ka kaht ajakirja: „Magyar Czerkesz“ poiste ja „Vezetök Lapja“ juhtide jaoks. Mõlemi ajakirja toimetuse ja talituse asub „Rajaleidjate“ — majas Budapestis, V, Hajnal utca 6.

*

Toome siin veel mõned paljuütleavad arvud: Ungari „rajaleidjate“ liit kirjastus 1927. aastal 16 uut raamatut „rajaleidjatele“ üldse 35.000 eksemplaris. 25.000 „rajaleidjate“-märki müüdi samal aastal. Ajakirja „Magyar Czerkesz“ lugejate arv tõusis selle aasta jooksul 25% võrra, kuna tellimishinda vähendati 20% võrra. 1927. a. eelarve oli 1.500.000 pengüt (= 685.000 krooni või 68.500.000 senti).

Aastal:	Suvitajate arv:	Osavõtjate arv:
1924	155	4871
1925	203	6093
1926	226	7765
1927	280	8105
	*	

Lõpuks lubatagu veel tuua arvusid, mis iga Ungari rajaleidja peab teadma, nagu ükskordüht: Rahulepingute läbi kaotas Ungari:

Kellele: Maa-ala ruut-kilomeetrites:	Elanikke:
Tšehhoslovakkiale	63.004 3.567.575
Rumeeniale	102.181 5.236.305
Lõunaslaaviale	63.572 4.140.967
Austriale	4.026 292.588
Poolale	589 24.000
Itaaliale	21 49.806

K o k k u:		233.393	13.311.241
Jääk: Kere-Ungarile	92.607	7.599.246	5.712.000
7.319.121 tk. karjloomast	jäi Ungarile	2.149.756 tk.	
2.351.481 „ hobusest	„	896.498 „	
7.580.436 „ seast	„	3.322.407 „	
8.548.204 „ lambast	„	2.406.041 „	
5.630 „ kreditasutusest	„	1.860 „	
4.688 „ tööstusasutusest	„	2.075 „	
4.949 „ vedurist	„	1.549 „	
8.718 „ kaubavagunist	„	2.284 „	
105.837 „ raudteedest	„	18.010 „	
22.081 klm maanteedest	„	8.364 klm	
49.420 „ kiviõetoodangust	„	17.533 „	
10.972.546 kg. rauamullatoodangust	„	7.992.063 „	
12.382.683 „ vasetoodangust	„	2.095.232 „	
104.642 „ kulla- ja hõbedatood.	„	—	
3.019.308 „ soolatoodangust	„	—	
2.483.471 „	„	—	

Nende arvude teadmine peab igale Ungari „rajaleidjale“ alati meeles tuletama ta kõrget ülesannet — kõike jõude rakendada selleks, et Ungarile maailmasõja lõpul rahulepingutega tehtud ülekohus kord leiab heakstegemist ja et Ungari kunagi enam ei saaks selliste raskete kaotuste osaliseks.

Talu ajalugude uurimisele.

Meil on 125.000 talundit, kuid vähe on neist niisuguseid, kus praegune talupidaja teab, misugune oli selle talu minevik, millal on ta asutatud, kes on siin peremehed olnud jne. Meil puuduvad talude ajalood. Raske töö ja rühmamisega ei ole esivanemad aega saanud ega võimalust leidnud oma kodutalu ajaloo kirjapanemiseks, kõik, mis meie oma talude minevikust teame, seda teame rohkem suusõnal edasiantud mälestuste põhjal, mis on aga sagedasti väga puudulikud ja aja jooksul mitmesuguste lisandustega ära segatud, nõnda et nendest on raske saada õiget pilti.

Iga aasta, mis möödub, kustutab hulga mälestusi. Sellepärast asugem talude ajalugude uurimisele ja kirjutamisele. See töö ootab tegijaid. Ja need tegijad ei tule mitte kuskil väljast, vaid peavad leiduma igal oma kodus. Selle eest on tänulikud tulevased põlvkonnad. Siin on tänuväärne töö meie noortele.

Asja ergutamiseks ja õhutamiseks korraldab C. R. Jakobsoni nimelise „Põllumehe Kapitali“ valitsemise selts kirjatööde võistluse, kus teemiks on „Minu isatalu“, auhindadeks 28.500 senti. Tähtpäev 1. aprill 1919. a. Lähemad tingimused, koguteoses „Maahing“, saada raamatukauplustes. Kes hinna 75 senti (markides või rahas) ära saadab, sellele saadetakse raamat tasuta postiga kätte.

Aadress: Jakobsoni Kapital, Tallinn, Pikk t. nr. 40, pk. 166.

Tallinna maleva ja allohvitseride kooli vaheline laskevõistlus 14. okt. 1928. a.

„Maast lahti!“

Neid sõnu on viimasel ajal kuulda igal pool, kus jutt või kirjeldus laskeasjandusest. Oleme viimasel ajal laskmisi ja võistlusi pidanud peaaegselt lamamisasendist ja meie paremad laskurid ongi just seetõttu välja treeneritud ainult lamades laskmiseks.

Kaitseahingus saaks küll ainult lamades laskmisega läbi, kuid pealetung kirjutab meile ette valmistada ette häid laskureid kõigist põhi-asenditest, s. o. püsti, põlvelt ja lamades, kuni 300 m kauguseni. Kaugematelt distantsidelt jääks edasi ainult lamamisasend. Kui me oleme jõudnud vaenlasele 300 m kauguseni ja lähemale, siis algab rünnak. Sel perioodil tuleb kiiresti tegutseda ja siin ilmuvad märgid, mille tulistamiseks alati aega ei jätaku lamamisasendit sisse võtta ja lasta tuleb sellest asendist, milles võit- leja viibib.

Pealetung otsustab lahingu käigu ja sunnib vastase meie tahte alla. Sellest välja minnes olgu eesmärk välja koolitada malevlasi headeks laskuriteks kõigist asenditest.

30. septembril Tallinnas ärapeetud üleriiklikkudel kaitseliidu meisterlaskevõistlustel kohtasid Tallinna maleva pealik ja allohvitseride kooli ülem ning silmas pidades eelpool toodud nõudeid „maast lahti!“ otsustasid maleva ja allohvitseride kooli vahel pidada ära laskevõistlused kõigist asenditest.

14. oktoobril s. a. võistluste kavas oli ette nähtud:

1) Võistlus sv.-vintpüssidest — kaugus 300 meetrit:

märk — 300 meetri normaalmärklaud;
asend ja lasud — 10 lasu püsti, 10 põlvelt ja 10 lasu lamades;

aeg — üks minut lasu peale;
näitamine — iga 5 lasu järele.

2) Võistlus 9 mm püstolitest, kaugus 25 meetrit:

märk — kollasest pakkpaberist $\frac{1}{3}$ kuju, kuhu normaalpüstoli märklaua ringid peale tõmmatud ja 10, 9 ja 8 ringid helepu- nased;

asend — püsti vabalt käelt;
aeg — üks minut iga lasu peale;
näitamine — iga viie lasu järele.

3) Võistlus spordipüssidest — kaugus 50 meetrit:

märk — 50 meetri spordipüssi märklaud, muud tingimused samad, mis sv.-püssidest.

Kumbki üksus pani välja 5 meest igale alale. Paremus üksikvõistlejate vahel otsustas igal alal nende poolt väljalastud silmade summa, kuna üksuste vahel paremus otsustas kõigi üksuste võistlejate poolt väljalastud silmade summa kõigil aladel kokku arvatult.

Võistlused sarnastel tingimustel olid küll malevale kaunis raskesti vastuvõetavad, sest malevlased ei olnud veel kunagi püsti ja põlvelt asendist laskmisega võistelnud, kuid asja huvides, et maast lahti saada, lepitati kokku. Kaks nädalat jäi aega võistlusteks ettevalmistamiseks, kuid seda ei saanud malevlased tegelikult laskmiseks ka-

sutada, sest päevade jooksul oli oma igapäevane töö ja pimedad sügisõhtud seda enam ei võimaldanud. Tuli võistlustele välja astuda ettevalmistuseta.

Võistlus algas sv.-vintpüssidest laskmisega lamamisasendist. Siin tundsid end malevlased kodus ja peremeestena ning loota oli just lamamisasendis niipalju kaitsevähelastest ette jõuda, et nemad teistest asenditest enam järele ei jõua ja malev püssidest laskmises võitjaks tuleks, kuid äpardus tuleb ikkagi sealt, kust teda oodata ei teagi. Nii kaitse maleva värve instruktor Silber — mees, kes käesoleval aastal järjekindlalt ja jonnakalt malevas esikohal püsis ja ka kaitse- liidu meistervõistlustel esilaskurklassis meistriks tuli, tagajärjega 172 silma — seega kõige parem laskur kaitseliidus. Silber oli kogu aeg igasugustel võistlustel näidanud tagajärgi, mis kõikusid 80—86% vahel. Nii oli oodata ka, et tema nüüd

Kol.-ltm. J. Siir ja 19-aastane kaitseliitlane A. Lillep — parimad kütid võistlusel.

lamamisasendist 10 lasust kõige vähem 80 silma välja laseb. Kuid mees oli päev varem oma püssile uue hoidrõnga peale pannud, mille tagajärjel oli muutunud ka püssi jooks. Sarnane teguviis, et püssil enne võistlust osi vahetada ja siis ilma proovimata võistlustele minna, on lubamatu. Seda näitas ka käesolev võistlus ja püssidest kaotas malev napilt allohvitseride koolile just seetõttu, et Silber lamamisasendist 80 silma asemel ainult 63 silma välja laskis. Uus rõngas surus arvata- vasti liig kõvasti rauale peale ja kuulid selle ase- mel, et sattuda keskkoha, sattusid üles. Nii oli Silberi esimene 5-lasuline seeria, 9, 5, 5, 4, 4, kõik ülal kell 12. Teine viielasu- line seeria, millele Silber eelmise seeria järele korrektoori sisse viis, osutus 8, 8, 7, 7, 6 kõik all kell 6. Korrektoori oli natuke suur- Selle tagajärjel kaotas malev vähemalt 17 silma, kui mitte rohkem, sest sarnane läbikukkumine mõjus moraalselt Silberi enese kui ka teiste maleva võistlejate peale, mis omakorda mõju aval- damata ei jättnud ka edaspidisele laskmisele.

Tagajärjed kujunesid püssidest laskmisel järgmiselt:

	Malev	Kool	
Lamades	379 silma	358 s.	— maleva edu 21 silma
Põlvelt	303 "	329 "	— kooli " 26 "
Püsti	223 "	231 "	— " " 8 "
Kokku:	905 silma	918 silma,	kooli edu 13 silma

Sellega võitis kool ainult 13 silmaga, kuid siinjuures olgu tähendatud, et kõik maleva võistlejad peale pealik Lillepi ei küündinud oma keskmiste normaaltagajärgedeni. Nii laskis pealik Kõrts ligi 50 silma ja pealik Silber ligi 25 silma vähem nende poolt eelharjutustel saavutatud tagajärgede keskmisest.

Need asjaolud avaldasid end kohe võistluste tagajärgede peale. Nii lasksid võistlejad üksused järgmiselt:

	Malev	Kool	
Lamades	390	429,	kooli edu 39 silma.
Põlvelt	337	407,	" " 70 "
Püsti	297	313,	" " 16 "

K o k k u 1024 1149, kooli edu 125 silma.

Seega saavutas allohvitseride kool ainult spordipüssist edu 125 silma ning üldiselt kõige kolme ala tagajärjed kokkuarvatult tuli ka kool esimesele kohale tagajärgjega 2502 silma maleva 2447 silma vastu — seega lõpu edu 55 silma.

Kaitseliitlased ja allohvitserid võistlemas püstolilaskmises.

Püstolitest laskmisele läks malev juba kindla võidulootusega ja tagajärjed kujunesid järgmiselt:

Malev	Kool
518 silma	435 silma, maleva edu 83 silma.

Seega on malev püssidest ja püstolitest väljastatud tagajärgedega kokkuarvatult koolist 70 silma ees ja minu arvates tuleks malev, kui mitte muidu, siis vähemalt moraalselt, võitjaks lugeda — sest võita kahel just puhtsõjalisel laskmisel meie paremat ja suuremat kaitseväge õppeüksust, kus kõik laskurid nii ütelda elukutselised, on malevale, kus ainult vabatahtlikud asjaarmastajad, suur triumf.

Järgneva spordipüssivõistluse tagajärgi ei oleks tohtinud üldse arvesse võtta üksuste paremuse arvestamisel, sest spordipüssi ei tarvita meie kunagi otsekohe oma kodu kaitsel tema vaenlaste vastu, selleks on ikkagi eestkätt just vintpüss ja püstol.

Kõigil allohvitseride kooli võistlejatel olid mikromeetriliste dioptersihikutega varustatud „Erma“ süsteemi spordipüssid. Malevlastel olid aga peaaegu igal isel süsteemi ja ilma diopteriteta püssid. Peab veel juure lisama, et spordipüssid on alles mõni nädal tagasi malevlaste poolt ostateud, kuna allohvitseride kooli võistlejad juba pikemat aega nendega olid varustatud.

Üksikud tagajärjed olid järgmised sõjaväe vintpüssidest:

	Lamades	Põlvelt	Püsti	Kokku	
I. Kol-leitn. Siir,	al. k.,	82 76	55	213	silma
II. Pealik Lillep,	mal.,	84 70	55	209	"
III. Kapten Haaber,	al. k.,	77 67	57	201	"
IV. Malevl. Passup,	mal.,	77 58	59	194	"
V. Allohvits Vilberg,	al. k.,	72 79	38	189	"
VI. Rühmap. Kõõbe,	mal.,	80 57	41	178	"
VII. Instruktor Silber,	"	63 70	43	176	"
VIII. Allohvits. Miller,	al. k.,	63 56	39	158	"
IX. " Jaanson,	"	64 51	42	157	"
X. Pealik Kõõbe,	mal.,	75 48	25	148	"

Püstolitest:

I. Pealik Jakobson,	malev,	115	silma
II. Kol.-leitn. Siir,	all. k.,	114	"
III. Pealik Siirmann,	malev,	110	"
IV. " Pedaja,	"	109	"
V. " Schults	"	105	"
VI. Leitnant Nurk,	all. k.,	102	"
VII. Pealik Johanson,	malev,	79	"
VIII. Kapten Haaber,	all. k.,	78	"
IX. Allohv. Nestra,	"	78	"
X. " Lokotar	"	63	"

Väikekaliibrilistest püssidest:

	Lamades	Pölvelt	Püsti	Kokku
I. Kapten Haaber, all. k.,	86. 89. 74.	249.	silma	
II. Kol.-leitn. Siir,	93. 80. 67.	240.	"	
III. Allohv. Tomson,	75. 90. 64.	229.	"	
IV. " Vilberg,	89. 72. 61.	222.	"	
V. Pealik Pikson, malev,	79. 73. 67.	219.	"	
VI. " Lillep,	87. 62. 67.	216.	"	
VII. Malevl. Schüts,	74. 74. 64.	212.	"	
VIII. Pealik Kõrts,	85. 66. 59.	210.	"	
IX. Allohv. Jaanson, all. k.,	86. 76. 47.	209.	"	
X. Pealik Siirmann, mal.,	65. 62. 40.	167.	"	

Rändauhinna oli võitjale üksusele kaitseliidu ülema poolt välja pandud suur hõbekarikas ja igal alal neljale esimesele isiklikud auhinnad sv. ühend. õppeasutuste ülema, Tallinna maleva juhatuse ja seltskonna poolt.

Kogu aeg viibisid võistluste juures ja jälgisid neid huviga kaitseliidu ülem kindral-majoor Roska, kaitseväe laskeinspektor kolonel Sternbäck ja Tallinna maleva pealik kol.-leitn. Pinka, allohvitseride kooli ülem kolonel-leitnant Siir võttis isiklikult osa võistlustest.

Auhinnad jagas 1. detsembril 1924. a. langedud kadettide mälestussamba juures välja kaitseliidu ülem, kes oma kõnes alla kriipsutas tähtsust, miks meie väike riik eriti vajab palju häid laskureid, ja soovis õnne võitjatele. Oma heameelt võistlustel saavutatud tagajärgede üle, missugused ületasid senise kaitseväe rekordi, väljendas oma kõnes laskeinspektor. Maleva pealik ja allohvitseride kooli ülem laskisid vastamisi võistlejaid üksusi elada. Kõlasid mehised elagu! elagu! elagu! ning kõik võõrad osavõtjad ja korraldajad paluti kadettide kasiinosse teelauda, mille vahepeal olid korraldanud maleva majanduspealikud.

H. J.

Üks kaunim taktikaline õppus.

Ägedad võitlused Võru linna pärast 14. oktoobril 1928. a.

1. Õppuse organiseerimisest.

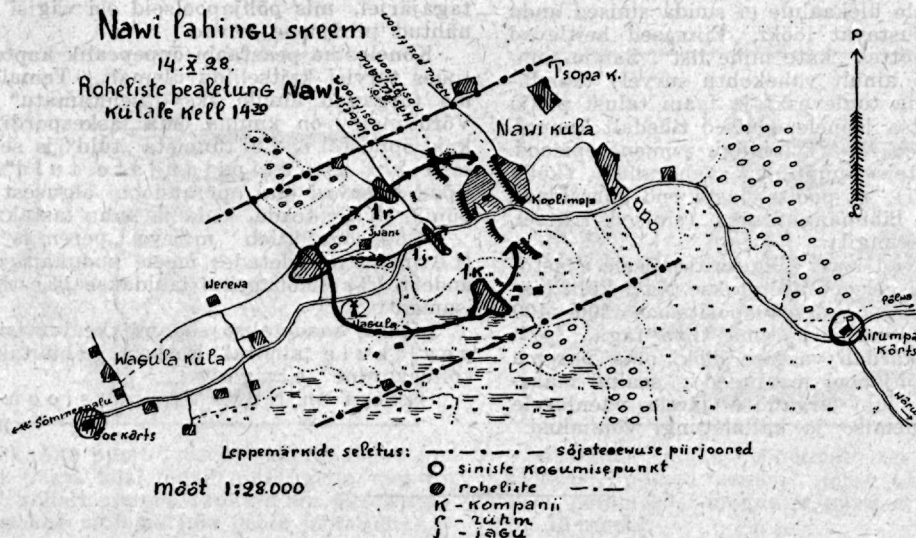
Käesoleva aasta sügiseste taktikaliste õppuste tsükklis nägi Võru malev ette ka ühe heitluse „igivanade“ vaenlaste, s. o. „linna-“ ja „ma-a“ meeste vahel. Vastavalt sellele organiseeriti ka 14. okt. korraldatud taktikaline õppus. „Sinise“ poole, kes pidi Võru linna kaitsma, moodustas Võru linna malevkond koos Väimela kompaniiga pealik Sirni juhatusel. Linnameestele „säru“ andjateks ja linna vallutajateks osutusid linna ümbruskonna malevkonnast Võru valla ja Sõmerpalu kompaniid pealik Jürgensoni üldjuhatusel. Sõja tallermaaks oli ette nähtud Navi küla piirkond (põhja pool Vagula järve). Õppuste algamiseks koondati sinised väed kella 8-ks Kirumpää kõrtsi ja „rohelist“ väed samaks ajaks Soe kõrtsi manu. Kuna ette oli näha ägedaid lahinguid, paluti kohut mõistma

täiesti erapooletu vahekohus 7. jalaväe rügemendist kapten Pedakuga eesotsas. Majandusliikude küsimuste lahendamise võtsid enda peale Võru naiskodukaitse liikmed.

2. Olukord.

(Kaardid — 1:300.000 ja 1:42.000.)

Manöövrpäeva hommikuks kujunes välja järgmine olukord (pealikutele teatavaks tehtud kirjalikult ja teistele „sõjast“ osavõtjatele kahe telegrammiga): sinised on sõjas rohelistega. 13. oktoobril, rohelist tungisid peale läänest Võru linnale üle Vaabina ja Linnamäe. Pärast ägedat lahingut eelosade vahel siniste eelvägi tõmbus tagasi ja asus kell 21.00 kaitse korda Kirumpää kõrtsi rajooni — ülesandega takistada roheliste edasilükkumist Võru sihis üle Kirumpää

silla. Roheliste pataljoni osad peale kahepäevast rännakut ja võitlusi on väsinud ja peatuvad 13. 14. okt. ööks Järveni küla rajoonis.

Eriolukorra järele saab siniste poole juht ülesandeks asuda 14. okt. hommikul vastupealetungile ja vallutada Soe kõrts, kuna roheline poole juhatajale kohuseks tehakse samal ajal pealetungile asuda ja enda alla võtta esimeses järjekorras Navi küla. Roheliste soomusrong tegetseb Sõmerpalu jaama rajoonis.

Sõjatallermaa on mõlemate poolte tarvis piiratud: põhjapoolne piirjoon asub 500 ja lõunapoolne 600 m Võru-Osula maanteest.

3. Tegevuse käik. (Vaata skeem.)

Nädalapäevad vahetpidamata kestnud vihm ei ennusta midagi head. Jahe ja niiske 14. okt. hommik saabub. Lumehelbed heljuvad karges õhus. Kõik asjaolud räägivad selle poolt, et jääda „lämme“ teki alla ja oodata „parembaid aegu“. Kuid Võru malevas valitseb teine põhimõte: mis on otsustatud ette võtta, viiakse ka läbi, vaatamata takistustele ja raskustele. See tahe tõi ka Võru kodukaitsjad välja. Määratud ajal on võitlejad pooled oma koonduspunktides.

Sinine pool algab oma tegevust 15-mehelise luursalga väljasaatmisega Navi küla — Soe kõrtsi suunas pealik Ennoki juhatusel. Luure katte all algab pealetung. Põhjapool maanteel liigub 1., lõunapool 2. kompanii. 3. kompanii on varus ja liigub esimese järgu taga maanteel.

Samuti algab roheline pool oma tegevust luure väljasaatmisega Navi küla — Kirumpää kõrtsi suunas. Roheliste juht, pealik Jürgenson, on eriti raskes seisukorras: Sõmerpalu „mihed omalt vedanu“ ja on saatnud sõtta ainult oma „esindajad.“ Kuid pealik ei armasta tegutseda fiktiiv-osadega ja et kohale ilmunud Võru valla mehed kindlad ning täis võidutahet, teeb tema julge otsuse: antud ülesannet täita, maksku mis maksab. Ka rohelistel algavad pealetungi, tublisti pingutades ja riskerides, sest tuli sagedasti olla varudega. „Varudeks olid nimi ja tahe“, nagu pealik ise nimetas harutustel.

Umbes kella 10 paiku on esimene luure-kokkupõrge Navi külas. Umbes tund aega hiljem astuvad rind rinna vastu poolte peajõud. Sünnib kohtamislahing Navi küla ja Ivani talu vahelisel maa-alal. Käib kibe võitlemine. Vaatamata tugevale ülekaalule ei suuda sinised anda rohelistele otsustavat lööki. Viimased heitlevad sõna tõsisel mõttes „kate mihe iist“. Samm-sammult (muidugi ainult vahekohtu surve) taanduvad nad Vagula tuuleveski ja Ivani talust põhja pool oleva metsa jonele, sinised tihedalt kannul.

Sellega lõpeb Navi lahingu esimene episood. Tehakse poolteise-tunniline „vaheahu“ (kella veerand kaheni), et pooltel lasta end korraldada teise episoodi läbimängimiseks (sinised kaitsel, rohelistel pealetungil).

Sinised asuvad Navi küla kaitsemisele. Vastupanupositsiooni eelserv asetatakse Navi küla lääneveeriku jonele, julgustuspositsioon 300—400 m läänepoole, varud parema tiiva taga, sest pealik Sirn kardab vastase lööki oma parema tiiva pihta (põhjapool maanteed); sealne maastik võimaldab juhi arvamise järele vaenlasele paremaid lähenemise ja kallaletungi võimalusi.

Rohelised koonduvad Ivani talust läänepool olevasse metsa. Siin valmineb ka nende „sõjaplaan“: jõud väikesed, vaenlane tugevas ülekaalus, kordaminekut võib loota ainult siis, kui anda ainult üks, kuid „valu“ löök ja seda sinna kohta, kust vaenlane seda kõige vähem ootab. Sellega antakse suur tähtsus ootamatusele. Vastavalt sellele põhimõttele tehakse otsus ja antakse pealetungi käsk. Pealetungi riba keskkohal kaetakse keskel hõredate osadega, vasak tiib demonstreerib löögiandmist põhjapoolt maanteed Navi küla põhjapoolse veeriku pihta, kuna peajõud tungivad peale lõunapool maanteed (soine, kuid põõsastega kaetud heinamaa) ja annavad löögi siniste vasaku tiiva pihta ja sellest läbi murdes haaravad Navi küla lõunast.

Kavatsetud tegevus viiakse täpselt läbi. Vasaku tiiva demonstratsiooni katte all läheb rohelistel korda, vaatamata sinise poole visale vastupanule, kella 15-ks Navi külla sisse murda.

Sellega lõppis „Navi“ lahing.

4. „Lõpp hea, kõik hea.“

Tublisti väsinud, porised, mõned isegi läbi-märjad, võitlejad kogunevad Navi koolimaja juure, kus naiskodukaitsjate virgad käed valmistanud maitseva lõunasöögi. „Roheline“ vägi marsib õue kindlas rivikorras oma ülemjuhatajaga eesotsas. Jääb siis rivistatult kohale. Pealik Jürgenson tuletab meele lühidate sõnadega läbitõttud lahinguid ja annab väikese mälestusmärgi erilist vahvust ja kangelaslikku meelt ülesnäidanutele. Lugupidamisega mainitakse pealikuid: Võru Valterit, Käparin Pauli, Meltsov Pauli, Võru Peetrit, Navi Maximiliani ja Onno Joosepiti. Alles nüüd asutakse lõunatamisele, hiljem algab „Navi lahingu“ harutamine ja hinnang.

Esimesena annab maleva vanem instruktor kapten Laur, kes õppuste üldjuht, lühikese pil-di olukorrast ja lahingu käigust. Poolte juhid — pealikud Sirn ja Jürgenson — annavad sele-tusi oma kavatsustest ja nende läbiviimisest. Sellele järgneb „kohtumõistmine“. Peakohtunik kapten Pedak leiab õppuse kordaläinud olevat, vaatamata, et segasid äärmiselt halvad ilmastiku ja maastiku olud. Puudusi tuli ette peajasjaliselt sidemepidamise alal ja liig suure „haaramise“ tungi tagajärjel, mis põhjapoolseid osi vägisi üle ette-nähtud piirjoone viivad.

Kõneles ka peastaabi õppepealik kapten Parts, tuues tervisi kaitseliidu ülemalt. Temale on silma torganud ainult üks „seletamatu“ asjaolu: Võru malev on kuulus oma laskespordi poolest, kuid õppustel nad ei tunnista „tuld“ ja selle mõju, eriti just „kuulipildujate tuld“. Tulelipud seisavad ülal operatsiooni algusest selle lõpuni. Ei ole teada, keda ja kuhu lastakse.

Lõpusõna ütleb maleva „peremiis“ kapten Hermann, tuletades meele kodukaitsjate ülesandeid. Ta ettepanekul laudatakse „Eestimaa, mu isamaa“.

Lõpuks saadetakse südamlikke tervisi ülempealikule kindral Roskale, hüütakse talle kolmekordne „elagu!“

Sellega on Navi operatsioon läbi.

R. L.

Laskuri tegevus,

milline see peab ja milline ei tohi olla.

Õige.

Laetud püssi õige hoidmine, et kogemata lasu puhul kaaslastega õnnetust ei juhtuks.

Vale.

Valesti hoitud laetud püss võib kogemata juhtuud lasu puhul naabrile surma tuua.

Järjekorda ootajad laskurid seisavad tuleliinist eemal ja peavad endid ülal rahu ikult.

Järjekorda ootavad mehed segavad laskurit järmitsedes ja teda tiheda „võruna“ ümbritsedes.

Õige laskmine püssi „vabalt“ käelt: tugev jalgade asend, vasak käsi toetab püssi selle raskuse keskpunkti kohalt, parem küünarnukk õla kõrgusel, keha raskus mõlema jala peale jaotatud.

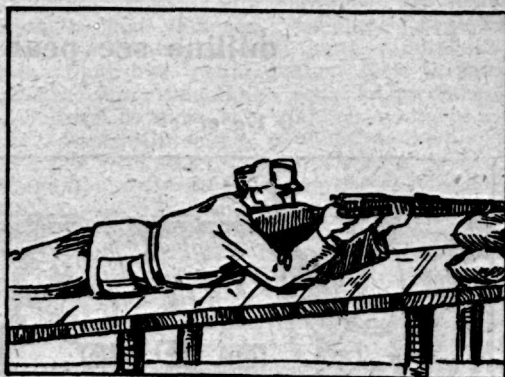
Niisugune asend vähendab tagajärgi: mees „kägaras“, põlved konksis, püss „kaalub“ ettepoole, parem käsi lāngus ja püssi ei saa tugevasti õlga tõmmata.

Õige.

Õige laskmine lamades toelt: vasak käsi haarab püssi kaba kohalt; püss tarvilisel kõrgusel õlas ja asetatud oma raskuse keskpunktiga toele.

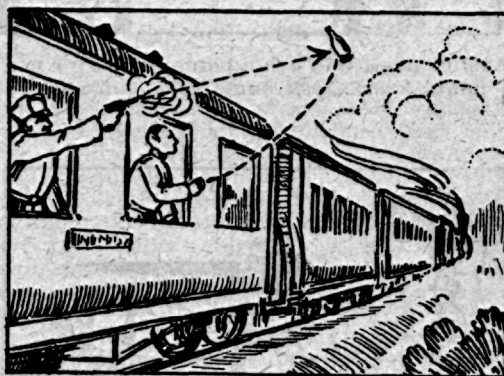
Vale.

Vale asend ja tabamisvõimalused väikesed: vasak käsi haarab püssi eest, püss asetatud toele eelmise osaga ja pära õlga tõmmatud madalalt.

Õige laskesportlane laseb ainult kindlaks määratud laskerajal.

Niisugune „laskesport“ ei ole kasuks laskurile ega auks üksusele. Distsipliinipuudus on iga organisatsiooni suurim vaenlane.

Mõnd laskekunsti saladustest.

„K K-le!“ kirjutanud kaitseliidu peastaabi õppepealik kpt. A. Parts.

6

b) Laskmine lamades käelt.

Lamades käelt laskmise juures peatume kõige enne ainult seepärast, et see asend praegusel ajal kõige enam käsitamist leiab. Kas on õige alata laskmist just sellest asendist, on hoopis teine küsimus ja selle kohta pikemalt järgnevatel artiklites.

Laskmine lamades käelt on leidnud laskurite peres suurt tähelepanu nii võistluslaskmisel kui ka lahinglaskmise juures. Seda täie õigusega.

Lahingus, eriti kiire edasilikumise puhul ja igasuguste ootamatuste silmapilkudel ei ole laskuril aega igakord oma püssile tuge valmistada ja ta peab suutma ka käelt lasta. Peale selle võivad ette tulla juhud, et vastava materjali ning abinõude puudusel toe valmistamine osutub hoopis võimatuks.

Niisuguste erijuhtude vastu, millised lahingus tulevad ette mitte harva, peab laskur juba rahuajal väljaõppe juures ette valmistatud olema.

Nagu eelpool tähendatud, harrastatakse la-

mades käelt laskmist ka igasugustel laskevõistlustel. See on juba täiesti põhjendatud. Lamades toelt laskeasendit uurides näeme, et tugi suuresti mõjub tabamuste asetusele (toe iseloom ja püssi asetus toele). Ideaalselt head tuge ei ole seni veel leitud ja kui see ka leitakse, siis ei suudeta kõiki laskureid nendega varustada.

Praegu üldiselt kasutada olevatest tugedest on kõige otstarbekohasem ja mõnusam just laskuri oma käsi. Ta on küllalt elastiline, kergesti õigele kohale asetatav ja mis peaasi — ta on ja püsib alati ühesugusena.

Seepärast sünnibki alati suurematel laskevõistlustel laskmine „vabalt“ käelt, Vaba käe all lamades laskmise juures mõistetakse niisugust püssi toetaja käe asetumist maale või toele, et käsi ja käerandme liikmed oleksid „vabad“, s. o. mitte toetatud — püsiks vabalt õhus.

Asendi kirjeldus.

(Laske-eeskiri I vihik § 56.)

Laske-eeskiri ütleb lamades käelt laskmise kohta: „Laskmisel lamades käelt lamab

Laskmine lamades käelt.

laskur poolviltu vastu laskesuunda, nii et vasak käsi, mis püssi alt toetab, asuks parajas kauguses keha lähedal. Keha on seejuures täiesti sirge, ristluist kõverdamata; jalad asuvad kas harali, vabalt välja sirutatult, nii et kontsad maad puudutavad, või risti üksteise peal. Keha toetub kindlasti mõlemale küünarnukile. Parem käsi haarab laekaela pöidlaga tugevasti pealt vajutades. Vasak käsi toetub püssi triklikaitse ees alt, põial on piki püssilaadi välja sirutatud, teised sõrmed veidi kõveras ja vabalt vastu püssilaadi. Mõlemad käed juhivad püssi loomuliku jõupingutusega. Püssi kõvasti õlasse tõmbab parem käsi. Pea on kergelt ettepoole lāngus ja pale üsna kergelt vastu püssilaadi. Kaelalihased ei tohi olla pingul.“

Märkusi ja näpunäiteid lamades käelt laskmise kohta.

1. Esimeses järjekorras tuleks siin harutuse alla võtta nägemise küsimus. Inimese silma võrkkiel on võrdlemisi väike „hea nägemise“ pindala tubli ja terava nägemise arendamiseks. See osa asub paigas, mis on tarvilusel just normaaluvaatlemise juures, nii siis silmateral olles just parajasti keset silmakooabast. Ümberkaudu on võrkkiel vähem erk ja nägemine sellekohaselt ka nõrgem. Eelpooltoodud põhjustel näeme kõige paremini, kui meie keha on püsti.

Asudes lamades asendisse on meil kaunis raske ja tülikas (eriti aga lühikaelaliste ja vanemate laskurite juures) pead niisugusesse asendisse seada, et näeksime kõige paremini. Selles seisabki lamades laskmise raskus ja tuleb ette, et hästi arenenud ja tugeva kehaehitusega laskur laseb meelsamini püsti kui lamavast asendist ja mõnel ei ole püsti laskmisel tagajärjed sugugi halvemad.

On ekslik vaade, et laskur, kui ta oma nägemise püsti kõige paremini välja koolitanud (sünnib ju suurem osa sihtimise ja silma teritamise harjutusi just püsti), saavutab ka lamades kõige parema ja teravama vaatluse.

On tarvis lamades asendi jaoks oma silm välja koolitada. Seepärast on soovitatav igasugu sihtimise ja silmateritamise harjutusi sooritada ka lamades asendist. Igatahes peab lamades ja püsti harjutamise vahel valitsema umbes samasugune vahekorid, missugune on mõlemast asendist laskmise vahel.

Alalise oskuse alalhoidmiseks on soovitatav järjekindlalt toimetada järgmist lihtsat harjutust.

Heidetakse põrandale (või mujale) kõhuli maha ja toetatakse natukene vasakule käänatud

pea (vasaku käe meestel paremale käänatud pea) küünarnukkidele toetatud käte peopesadele. See asend on peaaegu samasugune kui söögivaheaga pidades jutuvestlusel nūrmel või niidul pikutades.

Harjutus on äärmiselt lihtne ja kerge, siiski aga väga kasulik.

Kange turi ja liikumata õlad õpivad vähekeese kohanduma ja keha eespoolsed osad kõhus, rinnas ja kaelas harjuvad sobima pingutatud ja asendiga. Seejuures tuleb muidugi vaatlemist jätkata, et laskur õpiks teravalt nägema sellest võrdlemisi ebamugavast asendist.

Peale selle on niisugusest lamamisest veel see kasu, et laskur siin endale kõige mugavamast asendist otsides leiab üles õige laskeasendi.

Nii ütleb üks parem Soome laskesportlane:

„Olen järele proovinud seda „maoli olemist“ ja kui tahan olla oma teadmise järele kõige paremas asendis, kujuneb mu asend just niisuguseks, et mu keha keskmine osa on õige vähe kallutatud kas ühele või teisele poolele ja ühtlasi on ülesajamise (tõusmise) poole jalg (harilikult parem) põlvest vähekeese kõverasse tõmmatud.

Kui ma siis endale laskerajal lamavast olekust laskmiseks hea laskeasendi püüan võtta, siis märkan, et olen võtnud just sama asendi, milles tundsin end kõige paremini põrandal lamades. Lamades asendist laskmine on ja peabki olema täielikult puhkavast asendist laskmine. Kui asend ei tundu niisugusena, siis pole ta veel täitsa õieti valitud“.

2. Teine väga tähtis küsimus on, missuguses asendis pidada käed, et nad toetuksid kõige paremini maha ja moodustaksid kõige parema toe püssile.

Reeglilik on see, et püssist tuleb kinni hoida nii, et see tundub täitsa kindlasti kätes, kuna seejuures ükski lihas ei tohi olla erilisel pingutatud. Selle saavutamiseks on tarvis kõigepealt kätega püssist kinnihoidmise paigad võimalikult üks-teisest kaugemale asetada. Siit tekibki nõue, et laskuri keha peab laskesuunast toetava käe (vasaku) poole teataval määdul kõrvale kalduma, nii et jalad ja alumine osa kehast oleksid viltu laskesuunale. Keha kõrvale kallutada on lubatud kuni 45°.

Seesuguses asendis saame „pikalt haaramise“ ja laskja moodustab püssile nagu kolmjala, mille toetuspunktideks mõlemad küünarnukid ja keha juures puus ning välimine küljepoolne osa.

Nüüd kerkib küsimus, kuidas nüüd asetada püss sellele kolmjale?

Hea lasu eelduseks on:

- 1) et laskesilmapiigul püss seisaks kindlasti oma kohal ja
- 2) et tagasipörkel püss ei põruks välja laskesuunast.

Need kaks asja on kaunis raske ühendada.

Kui jätame püssi toetava käe küünarnuki väljapoole (paremale või vasakule) sihtjoont, põrub püss vastupidisele poolele. Asetame küünarnuki otse püssi alla — hüppab püss ülespoole. Seda ei jõua takistada vägevamgi rammumees.

Kuidas siis püssi kinni hoida?

Vastus sellele küsimusele on järgmine:

„Hoi a püssist kinni just nii, kuidas see kõige paremini tundub tasakaalus ja rahulikult püsivat, kuid pea meeles, et sinul kinnihoidmise viis ja asend oleks iga lasu ajal täitsa ühesugune“.

Just see alaliselt ühesugune püssi palges hoidmine on kogu saladuse võti.

Olgugi, et lamades käelt laskmise juures on püssi toeks inimese puhkeseisukorras asuvad lihased, mis on võrdlemisi pehmed, siiski püssi iga lasu silmapilgul teevad mingisuguse hüppe tagasi kui ka kuhugi kõrvale. Püssi paigalhoidmiseks inimesel jõudu ei jatku, et need püssi liikumised oleksid reguleeritud. Püss ise teeb need liigutused ühesuguste padrunita juures kõik umbkaudu ühel kujul ja samades suundades. Laskuri mureks olgu püsida iga lasu juures ühes ja samas asendis, et püssi kõrvalehüppeid mitte enam suurendada.

Kui aga laskur parandab iga lasu järele oma asendit, haarab mitmet moodi ja mitmesuguse tugevusega laekaala, tõmbab püssi õlga kord kaba ülemise, kord alumise otsaga või selle keskkohtaga, asetab oma küünarnukke ümber ja teeb muudki oma arvamise järele laskmise parandamiseks, muutub kuulide jooks juhuslikuks ja ei ole ime, et headele tabamustele seltsivad halvad ning tulevad ette isegi märklauast möödalendamised.

Toome siinkohal mõned näpunäited käte asetuse kohta paremate laskesportlaste kogemuste järele:

- a) on soovitatav püssi toetava käe küünarnukk viia vähekesse sihtimise joonest väljapoole;
- b) tasasel maastikul laskmisel on kõige parem sama (vasaku) käega nii kaugelt toetada, et käe kaugus (möödetuna randme ja peopesa ühinemise kohast) trikli keskkohani oleks 21 sm;
- c) laskekäe (parema) küünarnuki kaugust kehast ja üldist asetust viisi on raske lähemalt selgitada. Hea enesetunne on kõige parem mõõdupuu. Tuleb ainult valida küünarnukile niisugune toetuspunkt, et püssist kinnihoidmine tunduks tugevana ja tusedana, mitte aga pingutatuna ja et rind, põsk, õlg ja laskekäsi tunduksid moodustavat üheainsa tugeva kinnipidamise koha püssil.

3. Lamades laskmise üheks iseäralduseks on see, et liig kaua sihtida on kahjulik. Lamades asendis on nii-kui-nii silm nägemise võimaluste poolest halvasti seisukorras ja kui teda selles olukorras liig kaua pingutada, väsitame teda üleliia ja isegi oletatud hästi antud lasud annavad halbu tabamusi. Kui juba esimeste sekundite jooksul püssi tarvilikku asendisse ei suudeta viia, siis parem ta koguni langetada, silma puhata lasta ja uuesti katsuda.

4. Mõned ehk arvavad, kas on küllalt mõtet laskeasendile pühendada nii suurt tähelepanu, sest maastik on nii väga mitmekesine, et peaaegu igal erisugusel maastikul tuleb valida erisugune lamav asend. Kas ei tuleks hoiduda eeskujulisest asendist.

Vastus sellele on selge ja lühike: kui ei õpita korrapäraselt kätte vähemalt ükski asend, siis ei ole segaasendilistest laskmistestki mingit kasu. Mingisugune kindel põhimõte peab olema ja see olgu nii põhjalikult õpitud, et algvõtte tuleb alati üks ja sama. Maastikule kohandumine läheb siis juba isenesest.

Ametlik osa.

Kaitseliiduüleva ringkiri kõigile malevate, malevkondade, kompaniide, mlvk. ja kompaniide õppepealikutele ja malevate instruktoreitele.

20. oktoobril 1928. a.

Jälgides läinud ja käesoleva aasta malevates taktikalisi õppusi, olen tähele pannud äärmiselt suuri puudusi jalaväe automaatrelvade tule äratõhendamisel ja sellega arvestamisel. Oieti see ala on meil täiesti korraldamata ja tulelippudega töötamine juhuslik. On harilikuks nähtuseks, et tulelipud on kogu aeg „üleval“ niikaua, kui lipukandja paigal seisab, ja vaheajad tulistamises tulevad ette ainult siis, kui lipukandja edasi liigub. See on täiesti ebaloomulik nähtus ja annab tegelikult lahingust ebaõige pildi. Kerkib küsimus: kust on võetud automaatrelvad (kuulipildud), millised peavad vastu mitmetunnilisele katkestamata automaattulele? Mis ajast saadik valdame lõpmatuid laskemoona tagavaru, et võime sellega nii pillavalt ja mõttetult ümber käia?

Võtame näiteks hariliku taktikalise õppuse. Selle kestvus on keskmiselt 3 tundi. Liikumise ja

muu tegevuse peale kulutatakse mitte üle poole tunni, kuna tuleandmine kestab vähemalt kaks ja pool tundi („tuleandmine“ seisab harilikult selles, et tulelipp lüüakse vardaga maa sisse ja lastakse seista kuni teise kohta üleviimiseni). Kui võtame kuulipilduja tule praktiliseks kiiruseks 200 lasku minutis, siis iga kuulipilduja laseb ühe kolmetunnilise lahingu kestel välja (200×150) 30.000 (loe kolmkümmend tuhat) lasku! See on meie kuulipildujate ja laske-moona surm!

Teiseks selgusetuseks ja väärnähtuseks on: keda ja kuhu tulistatakse? Tulelipud seisavad alaliselt püsti, aga keegi ei tea, keda lastakse ja mis kõige kurvem — selle küsimuse peale ei tea vastust anda isegi kuulipildur ega tema otsekohesed pealikud. Vähem aimu on

asjast vastasel ja pole abinõud mõistatuse lahendamiseks, kelle pihta tuli juhitud; selles on põhjustatudki lubamatu nähtus, et keegi vastase ega oma tulega ei arvesta.

Kolmandaks suureks puuduseks sel alal on juhusliku arvu kuulipildujate tarvitusele võtmine, ilma et see oleks kooskõlastatud üksuse organisatsiooniga ja meeste tegeliku arvuga. Kellel kuulipilduja tulelipp on, võtab selle kaasa ja küsimus on lahendatud; aga kuidas ta lahendatud, see ei huvita enam kedagi. Nii on võrdse suurusega võitlejatest pooltest üks varustatud 3—4 korda suurema arvu kuulipildujatega kui teine. On ette tulnud juhtumisi, mil üks pool üles lööb tulelippude „müüri“. See ei vasta tegelikule olukorrale ja võtab vastaselt poolelt tegevuse võimaluse, kui sisse ei tooda temale abiks mingisuguseid oletatud võitlusvahendeid, millised suudaksid auke sisse murda vastasseisvale kuulipildujate „müürile“.

Enesest mõistetavalt ei või niisuguses olukorras juttugi olla korralikust ja õpetlikust taktikalisest õppusest, mis annaks osavõtjale õige pildi praeguse aja lahingust ja aitaks kaasa lahingkogemuste omandamisele.

Juhtnõõrid kuulipildujate tule äratähendamiseks ja kasutamiseks manöövritel ning taktikalistel õppustel.

§ 1. Kuulipildujate tule äratähendamise vahendeid võib kasutada ainult kuulipildujatega varustatud üksustes (kergekuulipildujate jaod, raske kuulipildujad, raskekuulipildujate rühmad jne.). Kuulipildujate üksusi (osi) võib moodustada ainult nii palju, kui palju seda ette näeb ja lubab „Jalaväe eeskiri“, s. o. meie üksuste sõjaline organisatsioon õppustel (kompanii-, rühma-, jao- jne. koosseis).

§ 2. Kuulipilduja (kerge ja raske) tule näitamiseks kasutatakse „tulenäitamise vahendite komplekti“, millesse kuuluvad: kaks punast lippu (üks tule suuna näitamiseks, teine tule avamise äratähendamiseks) ja „kärstaja“.

§ 3. Igale kergekuulipilduja jaole ja igale raskele kuulipildujale, mis manöövril või taktikalises õppuses osa võtavad, antakse kaasa täis tulenäitamise vahendite komplekt.

§ 4. Tule näitamine sünnib alati kahe lipu abil, et võimalik oleks ühtlasi ära tähendada tule suunda ja märki, mille peale tuli avatud. Selleks asetatakse mõlemad lipud ühele jonele tulistatava märgiga: üks vastasele lähemale — tule suuna näitamiseks (suunalipp), teine (tulelipp) tulistaja osa juure — tulistamise aja äratähendamiseks. Lippude kaugus üksteisest 10—20 sammu.

§ 5. Tule suuna muutmise korral tuleb vastavalt muuta suunalipu asukohta.

§ 6. Lipud pannakse välja tulistava osa poolt nõnda, et nad vastasele poolele näha oleksid.

§ 7. Et vastasele oma seisukohti lippude näitamisega mitte välja anda, võib neid asetada tulistajast rühmitusest natuke kõrvale, ette või tahapoole.

§ 8. Kui käsklus tule avamiseks antud, seatakse lipud kättejuhatatud märgi suunas (liigub ainult suunalipp) ja siis korraga pannakse „kärstaja“ tööle ja tõstetakse tulelipp

Jalaväe määrustik ütleb, et pealetung on liikumise ja tule kombinatsioon. Tulega rajatakse teid edasilükkuvatele osadele.

Mitte üksi tule ja liikumise kooskõlastamine, vaid mõni kord isegi täielik sideme ja arusaamise puudumine nende kahe lahingulemendi vahel on suurimaks ja põhipaneva tähtsusega puuduseks kaitseliidu üksuste taktikalistel õppustel.

Niikaua, kui see puudus ei ole kõrvaldatud, ei ole täit kasu taktikalistest õppustest, need kannavad peamiselt meeoleulist ja propaganda ilmet, kuid aeg on käes niisugustest õppustest lahtiütlemiseks.

Asja parandamiseks ja ühtlustamiseks panem maksma käesolevale juurelisatud „Juhtnõõrid kuulipildujate tule äratähendamiseks ja kasutamiseks manöövritel ning taktikalistel õppustel“. Need juhtnõõrid otsekohe tarvitusele võtta nende kättesaamisega ja nendest alati täpselt kinni pidada.

J. Roska,
kindral-major.

J. Maide,
kolonel-leitnant,
peastaabi ülem.

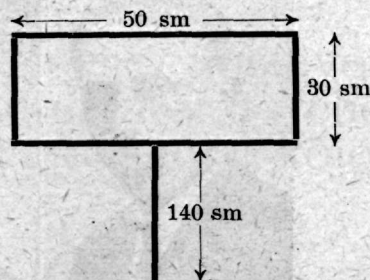
üles. Lipud hoitakse üleval ja töötatakse kärstajaga nii kaua, kui kaua tegelikult aega kulub määratud arvu padrunite väljalaskmiseks. Keskmiseks tulekiiruseks lugeda 5 lasku sekundis (näiteks 50-lasulise valangu näitamiseks tuleb tulelipud üleval hoida ja kärstajaga töötada 10 sekundit).

Kui valang välja lastud, lõpetatakse „kärstamine“ ja langetatakse lipud.

§ 9. Mõlemad õppustel osavõtjad pooled on kohustatud jälgima vastase kuulipildujate tule äratähendamise vahendite tegevuse järele ja sellega arvestama, nagu tegelikus lahingolukorras tulega arvestatakse.

Samuti peavad ka poolte vahekohtunikud täpselt silmas pidama kuulipildujate tegevust ja arvestades nende tule tagajärgedega tegema vastavaid otsusi vastavalt tegeliku lahingu tingimustele.

§10. Tulelipu joonis:

J. Maide,
kolonel-leitnant,
peastaabi ülem.

A. Balder,
major,
õppesordi pealik.

Pärnu maleva meistrivõistlused laskmises.

*Kuusik, Edmund, jao-
pealik. I laskurklassi
meister Pärnu malev.* *Martson, Jakob, rühma-
pealik. Pärnu maleva
esilaskurklassi meister.*

Laske-meistervõistlused olid juba ammu Pärnu malevas tulipunkti, mida oodati pikisilmi ja suure kärsitusega. Veidi närvikkust ja pinevat eeltööd võis laskureis näha. Klassikatsete lõppedes ja laskureid klassikutseis kinnitades võis võistluspäevad juba kindlaks määrata, mis osutusid 6., 7. ja 8. sept. s. a. Võistlused peeti Papiniidus kv. lasketiirul. 6. sept. oli määratud võistlusteks II kl. laskureile. Ilm oli võistlusteks pealtnäha ka kõigiti korras, ent lasketiirule jõudes pettusime äärmiselt, sest pikad ja kitsad tiirud olid täitunud suitsuvinast, mis ereda päikese käes kui loor märklaudade ette hõljuma jäi. Ent päev oli kindlaks määratud ja võistlus tuli läbi viia, ehkki tagajärjed selle all kannatasid.

Järgmisel võistluspäeva hommikul oli taevataat kõik taeva luugid avanud ja vihma kallas kui oavarrest. Arvasime, et võistlus läheb nurja, ent lõunaks ajas tuul laiali kõik udu ja pilved ning ilm läks üpris kenaks, mis püsis ka järgmisel päeval, kui arvesse võtmata jätta laskuri kurjemat vaenlast — eredat päikest. Sel päeval peeti võistlusi I kl. laskureile püstolitest ja spordipüssidest. Võistlused algasid kõigil aladel korraga ja viidi kiiresti läbi, mida võimaldas eeskujuline lasketiir ja hea võistluse korraldus.

8. sept. tuli võistluste tõmbenumber, võistlus esilaskurite klassis. Laskurid olid võistlusteks kõik ilma erandita kohal. Vesteldi elavalt ja veeti kihla maleva meistri nime peale. Peale pildistamist algasid võistlused. Kõik lootsid selle aasta kaitseliidupäeva lövi Rosenbergi peale, kes kl. päeval kihutas kogemata ühe kuuli naabri märklauda, ent siiski tuli III kohale. Ent võistlus üllatab ja ta üllatab ka Pärnu malevat mitteoodatud noore esilaskurklassi meistriga. Üldiselt võistluste peale mõjusid ebasoodsad ilmad halvavalt, mille tõttu ka lasketagajärjed kuigi hiilgavad polnud.

Meistriks tulid:

Esilaskurklassis — r. p. Jakob Martson — 145 silmaga; I laskurklassis — j. p. Edmund Kuusik — 64 silmaga; II laskurklassis — mlv. Georg Kase — 93 silmaga; püstolitest — r. p. a. Evald Sirk — 91 silmaga; spordipüssidest mlv. Nikolai Kolla — 89 silmaga.

A. Kongas,

P. maleva instruktor.

*Mlv. Kase, Georg,
Pärnu maleva meister
II laskurklassis.*

*Sirk, Evald, rühma-
pealiku abi Pärnu ma-
leva sv.-püstol. II kl
meister.*

*Kolla, Nikolai, malev-
lane. Pärnu maleva
meister spordi-püss.
III kl.*

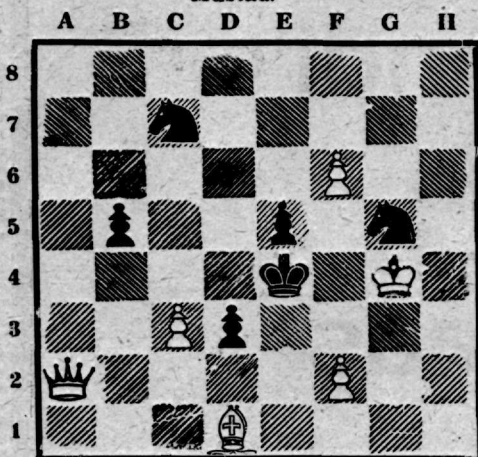
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 61.

Kokku seadnud M. Grünfeld (Riias).

Mustad.

Valged.

Valged: Kg4, La2, Od1, Ec3, f2 ja f6.

Mustad: Ke4, Rc7 ja g5, Eb5, d3 ja e5.

Valged algavad ja annavad matt k a h e samuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva maantee nr. 26, krt. 6, A. Burmeisterite.

K. Karu ülesande nr. 58 lahendus.

K. Karu ülesande nr. 58 lahendus.

1. Rb5—d4, Ke5 d4.

2. Oh6—g7 annab matt.

1. (Rb5—d4) ükskõik,

2. R või O annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Felix Rosenberg, n. allohv. E. Riisk, B. Kärner, stud. techn. S. Levitski ja Evald Karp (Tallinnast). Martin Villemson (Pärnust), E. Lagsdín (Riiast).

Küsimusi ja kostmisi.

Küsimus: Olen kuulnud, et mõnes malevas on juba II klassi kütte. Kas oli võimalik nii ruttu edasi jõuda?

Laskejuhataja.

Vastus: Uued „laskemäärused“ kinnitati kaitseliidu ülema poolt 28. I. 28, misajast nad ka maksma hakkasid. Kui malev otsekohe oma laskurite klassidesse paigutamise peale hakkas ja laskureid ka otsekohe esilaskurite klassi pääsis, (mida lubab „Määruste“ § 28) ning silmas pidades, et kütide katsele pääsmiseks tarvis vähemalt ühe laskeperioodi, s. o. 6 kuu, kestvusel laskurite esiklassis viibida, siis on täiesti võimalik oktoobrikuuks sooritada II klassi küti katse. Kui maleva pealik veel klassis viibimise aega ½ võrra lühendas („Määrused“ § 4), võidi II kütide klassi pääseda veel varem.

Praegu on II klassi kütte juba Võru malevas.

Meie oludele kõige vastavamad on tuntud Thermaeniuse vabriku kõige uuemad rehepeksumasinad

SVECIA

Svecia rehepeksumasinad, neile vastavad mootorid, Lanzi vabriku aurujõulised rehepeksumasinad ja lokomobiilid müügil kõige soodsamatel tingimustel

Tallinna Eesti Majandusühisuses

Tallinn, Estonia puistee 21. Kõnetr. 85.

Järvakandi

klaasivabriku

aknaklaas

on puhas, paks ja laseb hästi lõigata

Tellimised täidetakse kiirelt

Saada kõigist suurematest kauplustest ning tarvitajate- ja majandusühisustest.

Vabrik:

Keava jaama kaudu,
telef. Lelle 7.

Kontor:

Tallinn
Süda tänav 1,
telef. 15-38.